

Sissejuhatusesks.

Suurem hull juturaamatute kirjutajaid on oma jutusi kõig võeralt pinnalt nopinud ja neid rahwa ette läkitanud. See läbi võib kergelt mõte tõusta, et omamaa väljal seesugusi jutusi sugugi ei ole, mis jutustuse lauale kanda sünniksivad. Et see aga mitte tõsi ei ole, soovitatakse nende esimeste lilledega näidata, mis omamaa wainult nopitud. Esimesed neist on fiit ja jäält kokku korjatud, kaks wiimast aga, nimelt „Saapani taikun“ ja „jääst maja“ seisawad kindla historia põhja pääl. — Kui nähtakse, et omamaa jutud magustaste maitsewad ja lugemise isu kaswatawad, no, ega siis kadest karta tarwis ei ole pruukida, waid antakse uusi lillesti taka pääle, mis selle aja pääle kaswuses küpsemat wilja anda wõiwad, nenda et enam tooruse iwafi leida ei ole. — Olge siis hakatusega rahul, mis ämariku wältusel pärjakeseks kokkupununud, kui ehk ka kasina walguse pärast mõni õis mahapudenud on.

Wälja andja.

Zuhataja.

	Lehekülg.
I. Pilt Krimmi sõjast	5
II. Uut moodi kelmus	33
III. Kurivaim pudelis	38
IV. Külma wõetud nina	43
V. Sala kauba lõpetus	46
VI. Jaapani taikun	59
VII. Jääst maja	69
VIII. Wenemale (Paul)	71

Senfuri poolest lubatud. — Tallinas, 26. Märtsil 1881.

I. Pilt Krimmi sõjast.

See oli 1855 aasta lõpul, kui Sewastopoli linna ümberpiiramine terwe Euroopa filmi enese pääle pöörnud oli.

Üks werst maanteest eemal, mis Balaklaawast Baktshieraisje wiib, oli üks karjamõis (kuuter) ühes mägedest ümberpiiratud, kaunis kitsas orgus. Elumaja, kui ka teised kõrwalised majad seisiwad kõik Tataride ehituse kombe järel mäe najal, nenda et katuste tagumine külge kunni maa pääle ulatas, kuna maja eest küljest ometi ühe kordne wäljanäitas. Ehk ta küll wana ja mulla karwa näitas olewat, ei olnud ta siiski laituse wäärt.

Teised kõrwalised majad oliwad kõik ühe tõise kõrwas; üksi mõningas kauguses nendest eemal seisis üks urtsiku sarnane maja, kelle kesk katust olew suitsutoru tunnistas, et inimesed ka säääl sees elasiwad.

See oli nimetatud aasta esimestes Nowembri pääwades, kui üks noor tüdruk sest urtsikust wälja astus ja oma pilkusi waadates kaugele jaatis. Kaunis tiht udu oli maad oma alla katnud, nenda et mõne saja sammü pääl enam midagi näha ei wõinud. Päälegi jõudis õhtu kätte ja orgus hakkas juba pimedaks minema. Kui tüdruk, kelle riided köhe awaldasiwad, et ta poole-jaare pääl elawa Tatarlaste soust oli, tüki aega ilmläbitungimata ujusse waatanud oli, astus ta üht järsku teerada kaudu, mis urtsiku kõrwalt kaljule

läks, ülesse, et säält otjast wabamaid ja kaugemaid pillusi üle oru jaata. Aga ka fiin keelas udu teda seda niisama kui allgi tegemast.

Ta läks urtsikusse tagasi. See oli üks kaunis suur ruum, kelle kesk kohtas hele tuli lõkendas. Üles tõusew suits pääsis ühe korstna moodi tehtud toru läbi tuast wälja waba õhku, aga et suitsutoru mitte madalas tule kohtas ei olnud, oli suits aega mööda tua seinasi üle tahmanud.

Majariistad oliwad kõik wäga liht labased. Pääle laua nähti weel mõned puu istmed tuas olewad, mis aga wäga hooletumal kombel puutombudest walmistatud ja ilma mingisuguse ilumärgita oliwad.

Tule pääl kõlkus üks katel, kelle juures üks wanaldane naesterahwas toimetas. Ta pimedas, kortsus näu pääle wiskas tuli kui nõiduse sarnast paistust.

„Ma ei näe isat weel tulewat!“ ütles tüdruk, kui tupp oli astunud ja tule ääre läinud. „Ma olen sest jaadik tema pärast üsna mures, kui ta nenda jagedaste Inglise laagres käib ja üks juurt sugu Inglise lane ka mõnda öömaja meie juures pidanud on. Pane tähele, ema, see asi ei lõpe mitte õigel wiisil.“

„Sa oled üks narr laps,“ ütles wanakene, musti juukseid pahema käega otja eest äralükates. „Oleme meie enne seda, kui wõerad siia tuliwad, ja isa nende juures käima hakkas, ka nenda häste elanud kui nüüd? On enne ka iial mõni kuldüff meie kae nähtawal olnud? Nüüd on neid isa mõnda kümme juba Inglise laagrest koju toonud. — Tule Urjel ja aita mul katelt maha tõsta.“

Tüdruk waatas waiksel kombel ja ilma liigutamata tule pääle.

"Mis aitavad meil need kuldtükid?" ütles ta wiimaks. "Meie ei wõi neid ometi wäljaanda, nad saaksiwad meid sedamaid äraandma, sest meie urtsikus ei kaswa kulda. Sa kas meie ei ole enne ka rahulikult ja häste elanud? Isa oli kodu ja meil ei olnud tema pärast waja mures olla."

"Sa oled tõeste narr!" ütles wanafene, — "tule parem ja aita katelt maha wõtta."

Sõnalausumata täitis tüdruk käsku ja wajus siis jälle endise järeilmõtlemise sisse tagasi, kuna ema, ilma et tütre pääle oleks waatanud, hoolhaste toitu walmistas.

Üks karune koer, mis siinamaale urtsiku nurkas rahuliste pikal olnud oli, tõstis korraga pääd, aukus paari korda ja tõusis siis urisedes ülesse. Selle pääle kuuldi ka sammusi, mis endid urtsikule ligistasiwad ja kaks meest astusiwad pea selle järel sisse.

Esimene, üks suur kogu, musta, pika habemega, oli ennast laia mantlisse mäsfinud, kelle karw ja olek kohe tunnistas, et ta wõeramaa mees oli. Ta oli seesama Inglane, kellest Ursel natukesse aja eest räkinud oli.

Teine, üks väike kogu, kelle pruun, dunkel näu-
karw mustast paksust habemest kaetud sai, kandis pool-
saare rahwa riideid. Ta oli Urseli isa ja maja peremees.

Ta oli üht pikarauaga püssi kergeste õlale wis-
kanud, mis ta nüüd maha wõttis, kui urtsikusse astus.

Hoolega pühkis ta luffu ja rauda puhtaks, kuna Inglane tule juure läks ja mantelt eest lahti tegi, et ennast sojendada.

"Kuule Weera!" ütles Tatarlane, ennast wana-
fese poole pöördes, "kas sul ei ole meile mitte üht
klaasi grofi anda? Udu on külm ja niiske ning tungib
ka läbi paksu riiete."

„Warsi Ilbin!“ wastas wanakene, tõi üht klaasi ja hakkas ühes tahmases potis joomitud jooki walmistama.

„Kas see ei ole wõimalik, Ilbin,“ küsis Inglise kui ta mõned lonksud potist rüüpanud oli, „kas see ei ole mitte wõimalik, et ma sinuga sadamast läbi Karabelnaajasje (Sewastopoli laewameeste alewisje) sõidan? Ma tahaks Wenelaste ehitusi selle külje päält ka häämeelega waadata.“

„Miks mitte,“ wastas Tatarlane, „kui teil elu mitte kallim ei ole, kui see klaas grofi, siis minugi poolest. Mina aga ei tule teiega mitte ligi!“ lisas Ilbin lühidalt juure.

Inglise oli mõned filmapilgud wait ja ütles siis jälle edasi: „Mis ametmees on su sõber Karabelnaajas?“

„Laewamees!“

„Mõistab ta ka juud pidada, kui sala asju kuuleb?“ Tatarlane tõstis õlasi.

„See sünnib jeda mööda, kudas temale maksetakse,“ lisas ta juure. „Sest kui ta leitud saab, peab ta niisama puuofjas kõlkuma, kui meiegi, kui meil seejugune õnnetus juhtub.“

Inglise pistis käe tasku, tõmbas üht kuldraha wälja ja pidas kahe sõrme wahel. „On see küllalt, et sõber truuks ja juupidajaks jääb?“

Tatarlase mustad, wäiksed filmad läikiswad, kui ta kuldraha nägi. Üks salalik ja ahne paistus tõusis ta näu pääle, aga muutmata häälega kostis ta: „Tema jauks küll . . .“

„Ahaa!“ naeris Inglise waljuste. „Sina tahad ka oma oja saada!“ ja nende sõnadega wiskas ta teist kuldraha Tatarlase kätte. „Nüüd ütle mulle Ilbin, millal ja mind Karabelnaajasje wiia wõid.“

Tatarlane jäi wait ja waatas lõkendawa tule pääle.

"Si läha korda, isand!" ütles ta siis pääd ülestõstes. "See ei läha mitte. Teie näete, mul on naene ja laps ja ka üks ainus elu. Kui Wenelased mind üles poowad, siis ei aita teie kuld midagi. Üksi wõiks ma küll lähipugeda, aga teiega mitte, sest te teate, kui terawad filmad Wene wahidel on. Selle pärast ei läha see mitte."

"Siis anna raha tagasi," wastas Inglise. "Anna siia!" Ma ei taha su käest iial enam mingisugust teenistust nõuda."

Tatarlane hoidis raha peus. Üks raske wõitlemine nähti tema südames ahnuse ja oma elu ning wamiilia mure wahel olewad. Esimene wõitis.

"Hää, isand, ma tahan teid Karabelnaajasse wiia, aga sellamal filmapilgul. Üksi seesuguse ujuaga on see wõimalik."

Ilbin oli püsti tõusnud. Korraga astus Urjel ta juure ja hakkas käest finni.

"Tää koju, isa," ütles ta paluwa häälega, "jää koju, ma kardan, et teenistus, mis sa wõera kasuks ettewõtad, sinu elu maksma saab. Sellepärast kuule mu palwet ja tee selle järele."

Inglise oli ka ülestõusnud ja walmistas ennast teele mineku wastu. Ilbin raputas tütre kät kärmeste lahti, wõttis nurgast püssi ja pani lühikest mõõka wõõle. Mõni minut hiljem oliwad mõlemad urtsikust wälja astunud ja ujusse kadunud.

Urjel oli uueste mõttesse sattunud, kuna ema potti sisse järelijäänud groei rõõmsa meelega rüüpas. Akiste tõstis koer nurgas jälle pääd ja urises ning aukus tasakeste. Pikalt, wiivitades astus ta ukse poole. See sai aga wäljastpoolt kärmeste lahti tehtud ja

üks noormees astus Krimmi saarerahwa riides sisse. Urjel ruttas tema wasta ja andis teretamiseks kät.

„Ilma et seda wastu oleks wõtnud, küsis noormees kärmeste:

„Kus on Ilbin, sinu isa?“

„Ei ole kodu!“

„Kus on ta siis?“ küsis noormees kähku edasi.

„Ta on wäljaläinud!“

„Millal!“

„Praegu!“

„Üksi?“ küsis noormees hädaliku häälega.

„Miks pärast küsid sa seda, mu armas Kuurik?“ ütles Urjel wafele, tema käest kinni hakates ja terawaste tema pääle waadates.

„Üksi?“ uuendas noormees küsimist.

„Ei mitte, waid selle Ingliselega, keda sa ennegi siin näinud oled.“

„Siis olgu Sumal temale ja teile armuline,“ hüüdis Kuurik. „Üks falk Kasakaid on praegu siia tulemas. Nad täadwad, et Inglise, kes üks salakuulaja, sinu isa juures on ja seda tahawad nad kätte saada. Tulge, tulge, meie peame põgenema! Teie ei tunne Kasakade wiha mitte, kui nad pool joobnud on ja endid petetud näewad olewad! — Kuhu on Ilbin läinud?“

„Sadamasse!“ andis Urjel wärisewa häälega wastuseks.

„Siis ei ole nad neid weel kätte saanud. Tulge ja ruttame nende järele. Teie ei tohi mitte siia jääda, sest siis saaksiwad Kasakad oma wiha kõik teie pääle wälja puistama.“

Hirmuga tungis Urjel Kuuriku juure, kes juba kaua aega tema armukene ja salaja kihlatud pruut oli. Uwa-

likult oli ta teda enesele abikaasaks palunud, aga Ilbin ei olnud ta palwed vastu wõtnud, sest et ta tema kõige wihafema waenlase poeg oli. Noored rahwas ei olnud üks teist ometi mitte maha jätnud, waid katsusiwad salaja üheteisega ikka kokku saada.

Kuurikul oli üks wäike kõrts, mis mitte kaugel karjamõisast ei seisnud. Kassakad, kes Ilbini ja Inglise otsisiwad, oliwad tema juure tulnud ja nende suust oli ta kuulnud, ehk nad küll pool joobnud oliwad, mis hädaoht armukesse isat ähwardas. Ilma ajawitmata oli ta kõige otsemat teed kaudu siia ruttanud, et temale seda täada anda ja teda päästa.

Grofiist joobnud wanakene ei näitnud Kuuriku kõnet kuulnudgi olewad, siiski pakis ta oma wäikse waranduse kõige paremaid asju kokku, ja astus ühe kimbuga Kuuriku juure, kes Urseli trööstida ja wai-
gistada katsus. Ilma wiivitamata hakkas ta tüdruku käest kinni, wõttis isa kirwe kätte, mis seina najal seisis ja nüüd tõtasiwad kõik majast wälja järsku teerada kaudu mäest üles minnes.

Keegi ei lausunud sõna. Kord korralt jäi Kuurik sagedam seisma ja kuulas, kas ta Kassakade tulemist ei kuule. Korraga kõlas läbi õõ waiwuse üks wali õiska-
mise kisa. Ehk küll udu pakis oli, nägi ta ometi üht tule kuma; — nad oliwad Ilbini maja põlema pannud.

Kuurik ei nimetanud seda mitte, mis ta näinud oli, aga juurema rutuga tõmbas ta Urseli enese järele ja sundis selle emat sammusi pikendama.

Ikka ligimale ja ligimale kuulis Kuurik Kassakaid tulewad. Ka Ursel sai sest aru ja hoidis seepärast peiu ligimale. Udu awitas nende põgenemist ja neil oli juba kindel lootus, pool põõraste ja joobnud Kassakade käest pääseda, kui koer, kes nendega ligitulnud oli,

waenlasi kuulis tulewad, aukuma hakkas, ja teine, seda Kasjakad enestega ligi oliwad wõtnud, waljuste seda wastas. Wali waenlaste rõõmu õiskamine kuulutas, et nad põgenejate jälgi leidnud on.

Julge südamega kargas Kuurik koera juure, kes nende järel tuli ja lõi teda oma esimese kirwe hoobiga furnuks. Waenlased tuliwad aga ikka ligimale, sest nende koer näitas neile teed, kuhu põgenejad läinud oliwad.

„Meie oleme kadunud,“ hüüdis Kuurik meele ära heitmisega Urselt edasi tõmbades.

Korruga nägiwad nad kahte meest eneste ees; — need oliwad Ilbin ja Inglane. Ilbin aimas seda, mis sündinud oli, weel enne, kui Kuurik temale seda mõne sõnaga täada andis.

„Kui palju Kasjakaid on meie järel?“ küsis ta rutuga.

„12 — 15“, kostis Kuurik.

„Ja neil on üks koer kaasas?“

„Jah!“

„Küüd on kindlat meelt tarwis ülesnäidata,“ hüüdis ta ennast Inglise poole pöördes. „Meie põgenemine saaks üsna kergelt korda minema, sest õõ on pime ja udu pak, kui neil mitte seda neetud koera ligi ei oleks, kes meie olekut neile täatab. Kui me koera mitte mahalasta ei wõi, oleme kadunud. Aga seesuguses pimeduses on wäga raske, koera juure minna ja teda ülesotsida.“

Ja mõtles ühe filmapilgu järele, andis siis naesjel ja tütrele teed täada, kus laudu nad põgenema pidiwad, kuna ta, Kuurik ja Inglane Kasjakade wastu minna tahtsiwad. Muud pääsemise abi ei olnud loota.

Aga Ursel ei tahtnud oma armukestest lahkuda ega teda üksi seesuguse hädaohtu jätta ja ta jäi omas nõuus

kindlaks, ehk küll ema maanitses ja isa kästis. Ta jäi nende juure. Neil ei olnud enam aega wiita wõimalik, sest Kassakad tuliwad ligimale ja ligimale ja juba wõidi nende musti kogusi paksum ujus tunda.

Waljuste aukudes jooksis koer nende ees ja nuufutas põgenejate jälga. Ilbin wiskas ennast pikali, pani oma pika püssi kiwi pääle, tõmbas winna ja waewalt paistis juure koera kogu ta filma, kui üks pauk öö waihuses kõlas ja wali kisa tähendas, et Datarlane märki trehwanud oli.

„Tagasi, tagasi, pöörge pahemat kät Infermanni waremete juure!“ hüüdis Ilbin omaksjete wastu, maast ülestõustes ja püssi uueste laadides.

Waewalt oli ta seda nimetanud, kui mitu pauku ööwaihuses kõlasiwad ja pool tosinad kuulisi üle nende pääle lendasiwad. Ka Ilbin paugutas jelsamal filmapilgul omalt poolt wastu ja nägi, et üks Kassakas hobuse seljast langes. Inglise nähti seesama mõtte olewat, aga enne, kui ta seda täita wõis, trehwas teda waenlaste kuul, nenda et sõjariist käest mahalanges.

Ligidamale ja ligidamale tormasiwad nüüd Kassakad kitsa, mõlemilt poolt kaljudest ümberpiiratud tee pääl. Ühe kaugemale ulatawa kalju taha peitis ennast Kuurik ülestõstetud kirwega; tema selja taga seisis Urjel. Ilbin oli lühikest mõõka peusse wõtnud ja astus nüüd ka Kuuriku kõrwa, et enam koos oleksiwad, mis läbi Kassakad neile wäham wiga wõisiwad teha. Kõige wiimaks läksiwad Englane ja Weera.

Terawaid odasi käes pidades tuliwad waenlased sinna. Esimest aga, kes Kuuriku juure jõudis, trehwas wali kirwe hoop puurustades rinde pääle, mis läbi Kassakas filmapilgul furnult hobuse seljast maha langes. — Tälle tõusis raske sõjariist, sest siin maksis

armufese auu ja elu päästa ja jälle langes üks waenlane, kelle oda Ilbin mõõgaga Ruuriku rinde kohast äralöönud oli.

Seesugusest ootmata wastupanekust kohkund, taganesiwad Kassakad üheks filmapilguks. Kui nad aga wastupanijate wäikest hulka nägiwad, tuliwad nad uueste tagasi. Üksi wana Weera langes ühest waenlaste kuulist walju kisaga maha, kuna Ruuriku kirwes kolmat korda surmawlikult õhus wuhises. Weel ei olnud ta aga oma kirwest uueste ülestõstnud, kui temale üks oda rindu tungis ja nenda wägewalt, et katti läks. Ruurik kukus, aga walju kaebawliku kisaga püüdis Urjel teda oma kätega finni.

Meele ärasheitmisega kargas Ilbin Kassaka wastu. Hoop, mis ta hobusele andis, sundis seda nenda tagumiste jalgade pääle püsti tõusma, et ta kõige ratsalifega maha langes. Kiirelt kargas Ilbin mõningad sammud edasi ja ronis siis järsku mäe äärt kaudu ülesse, ilma et tagaajajad teda kätte oleksiwad saanud. Ehk küll mitu kuuli weel järele saadeti, ei teinud ometi ükski temale wiga.

Ilma et wastupanna oleks wõinud, sai nüüd Inglise finni wõetud ja hobuse selga seutud, sest Kassakadel oli kōwa käsk käes, teda Wene sõja kohtu alla anda. Kaskem oli neil aga Urjeli pääle wõimust saada ja teda finni siduda. Kõigest jõuust pani ta wastu, sest ta ei tahtnud oma armufese surmukehast lahkuda. Et Kassakaid hulk oli, saiwad nad peagi tema üle wõimust ja sidusiwad teda nendasamuti kui Inglise, hobuse selga. Külmal surmukeha sai pool joobnud Kassakatest paremaid asjadest riisunud ja siis kõrwale lükatud.

Selle pääle istusiwad kõik jälle hobuste selga ja sõitsiwad wiibimata Wene batarei juure, mis sadama

põhja poole kaldale ehitatud oli ja andsiwad Inglast ja Urseli sinna wangi. Kui esimese käsi, mille haaw kar-
detaw ei olnud, ühest Wenelasest kaunis hooletumast
kinni seutud oli, saiwad mõlemad wangid sadamast
läbi ühe sõjalaewa pääle wiidud, kus mõlemate jaoks
üks kammer anti.

Urse lei olnud siamaale sõna lausunud. Hakatuses
oli ta küll kibedaste nutnud, wiimaks ometi wait jää-
nud, ja kui ta nüüd üksi oli, wiskas ta ennast meele
ära heitliku waluga laewa pörmanda pääle maha.
Almaasjata katjus Mr. Thornhill — see oli Englase
nimi — kellele tüdrukku walu südamesse tungis, teda
trööstida. Aga Ursel jäi kurdiks tema sõnade ees ja
waatas üksi põlgdusega ja wihkamisega tema pääle,
sest tema pärast oliwad armuke ja ema surma saanud.
— Ja mis lugu oli ta ijaga? Ta ei täadnud seda
mitte ja kartus, et ka ehk tema wõitlemises surmatud
saanud on, seltsistas ennast walu juure. Mr. Thorn-
hill jättis pea oma trööstimise katseid järele, kui ta
nägi, et sest midagi wälja ei tulnud. Alma suurema
mureta heitis ta pikali maha, ehk teda küll äraandja
palk ootas ja jäi magama.

* * *

Kui Ilbin õnnelikult kalju otsa oli jõudnud ja
nägi, et teda enam taga ei aetud, jättis ta põgene-
mist järele. Sel filmapilgul ei olnud tal midagi häda-
ohtu karta. Siin tundis ta iga teerada, küngast ja
kalju ja päälegi kaitstes öö pimedus teda Kasjakade eest.

Tasakeste ja iga häält hoolega kuulates, pööris
ta teist teed kaudu wõitlemise paigale tagasi. Kõik
oli wait. Ta kuulas ja wiibitas ning tuli kord korralt
omast peidu urgast lagedale wälja, kus ta oma naese

ja Nuuriku furnukehafi leidis. Nüüd ei pruukinud ta enam kahewahel olla, et Urjel ja Englane wangi wiidud oliwad, sest põgenemine ei olnud neil muialt kuskilt wõimalik, kui aga jäält, kust ta tulnud oli. Kasjakad wõisiwad wist tulnud teed kaudu jälle tagasi läinud olla, sest kõik muud teed oliwad Inglis sõjameestest kardetawlikudeks tehtud.

Ilma pikema wiibituseta wõttis ta nõuiks, Kasjakade järele minna, et otsust saaks, mis tütreaga ja Ingliselega sünnib. Dö pimeduse pärast kaugevalt nägemata, tõttas ta ratsalistel wõimata teeji kaudu karjamõisa juurest Sewastopoli wiidawa tee poole, sest ta täadis, et üksi jäält Kasjakad tagasi wõisiwad minna. Tee ääres oli ühes kohtas üks wäike kungas, kust kõik näha wõis, mis maantee pääl sündis, ilma et waataja isi kellegi silma oleks paistnud; sinna tahtis ta nüüd minna ja jääl kinnipidada.

Pea jõudis ta selle paiga pääle ja ootas nüüd Kasjakade tulekut. Ses tükis ei olnud ta ennaft mitte petnud, sest natukesse aja pärast kuulis ta juba ratsalisi ligistawad. Ta tundis Kasjakaid, ning ta jüda tujukus waljuste, kui ta Urjelt ja Inglisest hobuste seljas finni seutud nägi olewad. Ta tahtis püsti kargada, et Urjelt päästa ja temaga põgeneda. Aga oli see wõimalik? Ta ainukene sõjariist oli lühikene mõök; mis wõis ta sellega Kasjakade püsside ja odade wastu?

Ta lastis neid mööda minna, tõusis siis ülesse ja ruttas jala kalju teerajade pääl sadama poole. Mitu korda oli ta suurel hädawõhus, Wene eeswahidest finni wõetud saada, sest mitmeil oliwad koerad ligi, kes sedamaid haukuma hakasiwad, kui inimest ligi tundsiwad olewat.

Wiimaks läks tal korda õnnega sadamasse jõuda. Ühes ojas, mis ennast pöösjaste wahel keerutades wiimaks sadamas mereweega ühendas, sammus ta küürutades edasi, kunni ta ühe tutwa koha pääle jõudis, kus üks wäike lootsik paksus pilliroogus peitus oli. Ühe filmapilgu seisis ta wait ja kuulas. Ümberingi oli kõik wagusi. Ettewaatlikult astus ta lootsikusse ja jõudis tasakeste wee pääl edasi. Ta kuulas igal filmapilgul, ja et ta lootsikus pool pikali oli, ei wõinud teda kahetümne sammu pääl keegi näha.

Ilma wahele tulemata takistujeta jõudis ta teine poole ääre, kargas sedamaid kaldale ja ruttas läbi laewameeste alewi pimedate uulitsate. Ühe wäikse maja ette jäi ta seisma. Nutuste kargas ta üle maja kõrwas olewa müüri ja astus sisse, ilma et wäljaspoolt ust lahti oleks tehtud.

Duppa minnes tuli temale nõrk ja wäike tulewalgus wastu, mis nenda palju abiks oli, et ta näha wõis, et ühe pengi pääl üks mees magas. Selle kõrwa astudes sasis ta mõlema kätega magajast finni ja hüüdis madala häälega: „Panzow!“

See kargas sedamaid kookudes ja pahaselt ülesse, et ta kallid uni rifutud oli saanud.

„Panzow!“ ütles Ilbin edasi, „mul on sinu abi tarwis. Dled ja walmis! Näägi!“

Ilma wastamata istus mees maha ja näitas katkestatud uneotsja uueste tahtwad kokkujõlmimwat.

Weel ükskord uuendas Ilbin oma küsimist, aga kõik oli ilmaasjata. Wiimaks tuli tal hää nõu meele. Ta wöttis rahatükka taskust, mis ta Inglise käest saanud oli ja pani üht neist mehe kõrwa pengi pääle. „Siin, Panzow, on ju pall, kui ja mind aidata lubad.“

Kuld aitas. Mees, feda riided, kui ka tua seinde külgi riputatud võrgud kalameheks tunnistasivad, tõmbas kuldtükki pengi päält, vaatas hiilgawa silmadega mõne minuti selle pääle ja pistis siis tasku.

„Mis tahad ja siis tegema hakata?“ küsis ta wiimaks. „Kas peame jälle Inglise juurest mõned härjad äraajama? Selle pääle olen ma valmis!“

„Ei, ei, Panzow,“ vastas Ilbin tema kõrwa istudes. „Praegune ettevõte on palju raskem — aga ja võid jäl juures ka rohkestes teenida. Minu Urjel on wangis ja päälegi siin Sewastopolis.“ Ja nüüd seletas ta kõik lugu põhjani ära.

„Sa pead järelekuulama,“ ütles ta siis edasi, „kuhu Urjel ja Inglise wiidud on, et meie neid päästa võime.“

„Inglasid mitte,“ ütles laewamees wähele. „Ta võib ülespooldud saada, kui Wenelastel selle tarwis himu on, sest ta on üks kawal salakuulaja.“

„Ära ole narr!“ hüüdis Ilbin. „Kas ja ei tea, et kui meie ta elu päästame, ta meid kullaga üleskaaluma peab.“

Laewamees jäi wait ja näitas sellega, et tal seesuguse töö pääle juuremat himu ei olnud.

„Kõige päält pead ja kuulama,“ ütles Ilbin edasi, „kus nad on, ehk kuhu nad wiidud saawad.“

„Seda tean ma juba,“ kostis laewamees.

„Sina tead seda?“

„Jah! — Ma olin,“ lijas laewamees juure, „natukeses aega enne seda, kui ja siia tulid, sadamas võrkusi wäljawiskamas, kui ma nägin, et mitu meest ühes lootfikus üht meest ja tüdrukut sõjasadamas ankrus seisawa laewa pääle wiisivad. Et nad sentud oliwad, arwasin ma, et nad wangid pidivad olema. Sel filma-

pilgul ei täadnud ma mitte, kes need olivad, aga nüüd on selge, et need muud ei olnud, kui Urjel ja Inglise."

"Arvad sa, et nad laewa pääle jääwad?" küsis Ilbin järeilmõteldes.

Laewamees nikutas jahtades pääd. "Mõnedgi wangid istuwad juba selle laewa pääl ja jääwad ka niikauaks sinna, kuni nad ülespoodud saawad."

Ilbin kahwatas neid sõnu kuuldes.

"Meie peame neid päästma," hüüdis ta. "Olgu, mis tahes, aga see peab sündima! Veel täna ööje! Sa tead, et see tüdruk mul väga kallid on!"

"See ei ole võimalik," ütles sõber wahela. "Kõige esmalt pean ma järelekuulama, misjuguise kajüti nad wiidud on ja kas neil teisi tülikis ees ei ole. Ka saab nende päästmine väga raske olema, sest kudas sa tead, saawad wangid hoolkaste wahitud. Sa oled sa selle pääle julge, et Inglise seda kõik meile tasuma saab?"

"Tõeste saab ta seda tegema," wastas Ilbin. "Kes wastab aga mul selle eest, kui juba mitte hoo me mõlema õnnetuma üle mõistetud ei saa ja neid wõlla rippuma ei tõmbada? Panzow, mu Urjel ei tohi mitte surra!"

"Ole rahul," kostis sõber. "Nenda ruttu ei läha see mitte. Hoo me wõin ma paremine järelekuulata."

Üle poole öö oli juba möödas, kui mehed ifka weel päästmise üle nõu pidasiwad ja koidukiired punas-tasiwad juba taewast, kui nad alles lühikeseks ajaks magama heitsiwad.

Mr. Thornhilli uni ei olnud sugugi ühe wangi une moodi. Ta magas rahulikult laewa kõwa lae pääl, nagu oleks ta kodu omas woodis.

Päike saatis juba tükk aega oma jooni laewa-luugist alla ruumi sisse. — Urjel oli üles tõusnud,

Thornhill magas aga weel. Üks sai lahti tehtud ja kaks meest astusiwad Wene riides sisse. Esimene nähti nii hästi oma uniwormi, kui ka ordeni järel, mis ta rinde pääl rippus, üks suuremat jagu ohwitser olewat, kuna teine laewa wahtide riideid kandis.

See raputas magajat kaunis tugewaste, nenda et ta imestledes filmi lahti ajas ja enese ümber waatas. Ohwitseri nähes tõusis ta püsti ja teretas wiisakalt.

„Teil on wäga paha ase olnud,“ ütles ta Thornhillile kaunis selge Inglis keeles.

„Nenda hää ometi, et und enesest ära olen wõinud ajada,“ kostis Thornhill. „Sõjaajal ei wõi ju paremat loota.“

„Päälegi, kui keegi wang on,“ kostis ohwitser, „ja kui ta teab, et temal kui jalakuulajal wäha hää põlwe lootust on.“

Inglase filmad wälkusiwad neid sõnu kuuldes, ehk ta küll teha katsus, nagu oleks ta kõige rahulisem ja kannatlikum inimene. Ta ajas ennast sirgeks ja kostis kibeda häälega: „Mina olen Inglis kuningaana soldat.“

„Urge unustage mitte,“ ütles ohwitser pilkawliku naeratamisega, „et teie nüüd Wene keisri wang olete, kes teid teie süü järel nuhelda wõib.“

Thornhill jäi wait. Ta tahtis näidata, et ta ohwitseri kõnet miksiki pannud ei ole, astus laewa luugi kõrwa ja waatas kiikwa laenete pääle.

See näitas ohwitseri pahandawat. „Keiserlik kõrgus, armuline juurwürst tahab teiega rääkida,“ ütles ta selle pääle. „Tulge mu järele!“

Thornhill täitis sõnalausumata käsku. Nad astusiwad nüüd ühte lootsikusse, mis neid teine pool sadama ääres seisawa admiraliteedi maja juure wiis. Waht

tuli neile vastu, ja kui ohwitser sellega paari sõna kõnelenud oli, jättis ta wangi selle hoole alla, kuni ta isi majasse astus.

Inglane jäi rahulikult. Statufese aja pärast tuli teine ohwitser wälja ja andis wangile käsku suurwürsti ette tulla. Läbi pika käikude ja hulga tubade wiidud, jäidi wiimaks suurwürsti tua ukse ees seisma. Wahid astusiwad nüüd tagasi ja jätsiwad wangi üheks silmapilguks üksi. Üks tehti lahti ja üks noor pikk mees, kelle olekus suurt sugu seisus tunda oli, astus wälja. See oli suurwürst isi.

Läbipuuriwa pilguga waatas ta wangi pääle, kes rahulikult tema ees seisis. Wiimaks küsis ta pikalt Thornhilli käest: „Teie olite ohwitser Inglis kuningana wäe hulgas?“

„Mina olen Inglis kuningana ohwitser!“

„Teie olite seda,“ lisas suurwürst wenitades juure. „Mis on teie kindrali nimi?“

„Sir Laazi Gewans.“

„Kui suur on ta wägi?“

Thornhill jäi wait ja näitas sellega, et tal mitte tahtmist ei olnud selle küsimise pääle wastada.

„Ja kus kohtas seisawad ta soldatid praegu?“ küsis suurwürst edasi.

Thornhill seisis ikka weel wana wiisi wait.

„Ma tean seda,“ ütles suurwürst edasi; „ta toetab ennast parema tiiwaga Tshernaaja oru kanaali poole. Teie näete, et ma ilma wastufeta seda ka tean.“

„Ma wõin üksi seesuguste küsimiste pääle wastada, mis mitte minu auu wasta ei ole,“ kostis Thornhill.

„Ja teie auu ei keelnud teid mitte, ühe Tatari šalakuulajaga sõbralikult ümberkäia,“ ütles suurwürst libedusega wahela.

„See oli Bene keisri alam,“ kostis Thornhill ja ilma waitse oleku pääle vaatamata, wõis suurwürsti näust ometi näha, et need sõnad tal meele järel ei olnud.

Ta oli mõned filmapilgud wait; siis aga küsis ta korraga: „Teie teate, mis ühel kinniwõetud sala=kuulajal oodata on?“

„Ma tean, et ma nende seisusest osa wõtma pean, kellel õnnetus wangi sattuda olnud on.“

„Wangisti auustame meie,“ kõneles suurwürst walju häälega edasi, „aga kättesaadud saalakuulajaid laseme meie wõlla tõmbada. Ehk on Inglis maal nende hääks mõni armulijem säädus?“

„Ei!“ andis Thornhill lühidalt wastuseks.

„Teie waejau seisusepaik on wäga ettewaatmataalt walitedud,“ ütles suurwürst lühikesse waitoleku järele.

„Mul ei ole mitte põhjust, oma kindrali tege=misega nuriseda. Küll ta seda kinnipidada mõistab.“

„Ma tahan temal tõeks teha, kui ettewaatmataalt see walitus olnud on,“ ütles suurwürst edasi. „Tšernaajaorg on wäga wäha kaitstud; uus kants Inker=manni juures on liig nõrk ja ei wõi oma sandi seisu koha pärast mitte minu sõjawäe wastu panna.“

„Inglased mõistawad aga wastu panna, kes tääd=wad, mis nende kohus on,“ andis Thornhill wastuseks.

Suurwürst sai aru, et wangil mitte tahtmist ei olnud, lähemat täädust sõjawäe suuruse ja seisupaiga poolest anda ja küsis seepärast lühidalt: „Dotate teie armu?“

„Ei!“

Ilma et enam pikemalt oleks rääkinud, pööris suurwürst temal selga ja astus tuast wälja. Wahid tuliwad jälle sisse ja wiisiwad wangi sedasama teed, kust tuldud, laiwa pääle tagasi.

Kui lootsikut, mis teda laiwa pääle wiis, kaldalt äralüfati, nägi ta faks meest, kes nähtawlikult wõrkusi wälja wiskasiwad, endid lootsikule ligistada katsusiwad, aga tema mõtedel oli muu asjatega nenda palju tegemist, et ta neid kalamehi suuremat tähele ei pannud.

Need mehed oliwad Panzow ja Ilbin. Nenda osawalt oli wiimane ennast wõerasse riidesse pannud, et ei Thornhill ega keegi muu, ehk nad küll ligidal oliwad, teda Tatari salakuulajaks ei wõinud tunnistada.

„Mr. Thornhill,“ ütles Ilbin oma seltsimehele, „ei näita sääl hääd kuulnud olemat, sest muidu ei oleks ta mitte nenda kurwameeleline wäljanäitnud kui teda siit mööda wiidi. Ma tahaks selle pääle kihla lüüa, et ta oksa tõmbamise pääle mõtles, mis tal aga wist mitte meele järel ei ole. Kannatust, Thornhill, kui teie mitte täna ülespoodud ei saa, siis tahame meie teile tulewal öösel priiust kinkida. — Ma ütlen sulle, Panzow, ma päästan oma Urselt ja Inglast tulewal ööl. Sest saadik on mu argdus üsna kadunud, kui ma tean, et nad „Aleksandre“ pääle wiidud on. Ma ei peaks mitte wiis aastad ta pääl teeninud olema, kui ma mitte iga treppi, kajütit ja uft, ka iga naela tema sees ei tunneks. Ehk sest ajast küll kakskümmend aastad mööda läinud on, aga kui nad sisekonna wana wiisi jätnud on, ei tee see midagi, waid ma saan niisama hästi õigeks, kui oleks ma alles eila ta päält ära tulnud.“

Panzow ei lausunud sõna. „Zätta oma päästmise katsed järele, Ilbin,“ ütles ta wiimaks. „Kui meie finniwõetud saame, siis tuleb kord, et meie endid kõidega ja nende külges kõlkumisega tutwustame, mis pääle mul aga sugugi lusti ei ole. Kui mulle ka ükskord seesugune õnnetus juhtuma peaks, arwan ma,

et kümne aasta pärast ka veel selle tarwis liig warane aeg on. Mis on full selle pagana Inglise tegemist! Sinu Urself saawad nad pea jooksuma lastma, sest mis peawad nad temaga tegema, kui ta nende kõrwu iga pääw oma kisaga täidab."

"Ei, ei", ütles Ilbin ruttu wahela. "Meie peame Urself päästma. Kassakad on tüdrukku armukest ja ema furnuks lõõnud wõi pistnud ja seepärast pean ma teda jälle kätte saama, kui ma ennast mitte furnuks kurwastada ei taha. Sa Englane peab oma pääsmist kalli hinnaga lunastama. Sulget sa kümne kuldüki eest seda ette wõtta?"

See mammona pakumine wõitis Panzowi enese alla.

"No, ma ugi pärast," hüüdis ta. "Kaha teenistus on meie jugusel praegusel ajal niisama suur kui ühtigi. Sadam on kinni, kalad on suuremast osast kadunud, aga kõht nõuab ikka oma jagu. Ma olen walmis sinuga ligi tulema."

Mehed tõmbasiwad oma wõrka nüüd wälja, jõudsiwad kerge lootfikuga veel kord üsna "Aleksandre" kõrwast mööda ja ehk küll Ilbin osawalt ametis nähti olewat, libisesiwad ta wäiksed, mustad filmad ometi alt kulmu üle laewa ja selgeste nägi ta, et see ikka veel niisama kui enne wälja näitas.

Korraga nägi ta ühe laewa luugi kõrwas Urself seiswat. Kohkudes jäi ta kasi, mis aeru külgis oli, seisma, aga niisama ruttu pani ta julgust jälle kõwaks ja wene laulu wilistades jõudis ta edasi.

"Oled sa Urself näinud?" küsis ta oma seltsimehe käest, kui nad laewast eemale jõudnud oliwad.

Panzow nitutas jahtades pääd. "Ta nähti wäga kahwatanud olewat," lühas ta siis juure.

„Nüüd, kus ma tean, misjuguses kajüti stüdruk on,“ ütles Albin edasi, „ei ole meil päästmine enam nenda raske kui enne. Võta aga kõik kavalust kokku, sõbrakene! Sa teenid kümme kuldtükki ühe tunniga ja pudel rummi tahan ma sulle veel pääle kauba kinkida.“

Sõnalausumata pöörasid nad nüüd Panzowi majasse tagasi, et ettevõtetawat päästmise plaani hoolega järel mõtelda ja jelle tarvis vaja olewaid asju muretseda.

Udu oli ennast linna üle maha heitnud ja temaga ühes lahutas õõ oma tiiru. — Ühendatud sõjaväed olivad pääwa läbi linna wäha juurtükidega lasknud ja Wenelased seda niisama wastanud.

Nüüd oli kõik wait. Uulitsjad olivad tühjad, sest igamees tahtis ennast külmast seltsimehest lahti kiskuda. Üksikud wahid käisid oma koha pääl edasi ja tagasi ja nende astumise kõla oli peaaegu ainukene, mis õõ rahu rikkus.

Kaks meest ruttasid ühe teise kõrwas käies läbi laewameeste alewi. Kui nad sõjasadama kaldale saanud olivad, astusid nad ettevaatlikult ja hoolega iga häält kuulades, lootsikusse.

Need olivad Panzow ja Albin. Nad jõudsid otse koha „Alexandre“ poole; kui nad juba kaunis ligidale jõudnud olivad, pidasid nad korruga kinni ja hakkasid lootsikus olewaid wõrkusi wälja heitma.

Kaunis selgeste wõisid nad, ehk kül udu kaunis paks oli, näha, mis laewa pääl sündis. Üks waht sammus laewa lael, püsis käes, ühest otsast teisi ja jäi wahel seisma, et nende tööd waadata.

„Üks külm õõ,“ hakkas Panzow soldatiga rääkima, kes ennast laewa ääre najale toetas. „Üks külm ja märg õõ, nii sama paha soldatitel, kes wahti peawad

pidama, kui ka kalameestel, kes wõrkusi sisse panewad. Aga inimene tahab elada, kui ka asi küll nap on. Et pääwa siin rahuta on, peab öö saama api wõetud, ehk küll kodu palju parem magada oleks.⁴

Soldat ei wastanud midagi ega läinud ka edasi.

Ragu ei paneks ta soldatit tähelegi, wõttis Ilbin taskust napsu-pudeli wälja, neelas paar hääd lonksu alla ja andis siis Panzowi kätte.

"Söber," ütles see ennast soldati poole pöördes, meie oleme waejed kalamehed ja teame, mis karastust wiina maitsemine seesugusel külmal ööl anda wõib; säh, wõta pudel, see sojendab.⁴

Soldat jäi ka nüüd weel wait, aga kui Panzow oma pakumist weel koid uuendas, ei wõinud ta enam himmu wastu panna, waid andis märki laiwa pääle tulla.

Panzow täitis kasku. Suure osawusega ronis ta üht üle ääre kõlkuwat kōit kaudu ülesse, kuna ta Ilbini walju häälega wõrkude järel kaskis waadata.

Nenda pea kui see aru saanud oli, et ta seltsimees soldati kõrwas suurtüki pääle istunud oli ja tubliste pudelist rüüpasiwad, lükkas ta lootsikut laewa äärt kaudu edasi ja pidas wiimaks teine pool ääres kinni.

Madruse osawusega ronis ta ülesse, ja puges, ilma et soldat teda oleks näinud, trepist alla kajütisse, kus ta pääwa Urjeli oli näinud. Siin oli tal kōik tutaw, sest midagi ei olnud oma endist olekut muutnud.

Pea jõudis ta kajüti ukse taha. Tasa lükkas ta riwi eest ära, tegi ust lahti, astus sisse ja pani jälle kinni. Sees oli nenda kotpime, et ta ka kõige suurematki asja näha ei wõinud. Seda oli ta ometi ettearwanud ja seepärast üht wäikest sala laterni ligi wõtnud. Selle süütas ta nüüd põlema ja astus Urjeli magamise paiga juure, kes rahuliste kōwa aseme

pääl unewaipas uinus. Ta näitas kahwatanud wälja ja ka uni ei olnud walu ega waewa wermeid ta näu päält ärapeletanud.

Uhe silmapilgu seisis ta sel kombel mõttes — ometi aeg oli kasin, ka mitte üht minutit ei olnud wõimalik ilmaasjata wiita. Ta raputas tüdrukut magamisest ülesse, kes küll esmalt kohkus, aga ometi waiksamaks jäi, kui isat jääl nägi.

Kahe kolme sõnaga andis Ilbin temale oma nõuu ja plaani tääda ja Urjel oli sedamaid walmis seda täitma. Ta tahtis nüüd temaga põgeneda, ruttu, enne kui ta elu uude hädasohtu sattus. Korraga tuli aga temal Inglise meele, ja see tegi esimest ettewõtet tühjaks.

„Kus on Inglise Thornhill?“ küsis ta tasakeste. Urjel näitas käega ukse poole. „Siin kõrwas istub ta!“

Ilbin tegi ukse lahti, astus sisse ja tuli mõne minuti pärast Inglise tagasi. Ilbin astus taha ees.

„Käige kikiwarwul — siin on trepp — haka minu külgi kinni, Urjel,“ sosistas ta ja ruttas küürutades edasi, tüdrikut enesega ligi tõmbades. Mõned silmapilgud weel ja nad oliwad päästetud.

„Kes jääb?“ hüüdis korraga waht, kes Inglise suurt kogu näinud oli. „Kes jääb?“ küsis ta uueste ja et wastust ei antud, tuli ta kõrme sammudega põgenejate poole.

„Küürutage, küürutage!“ ütles Ilbin Inglisele kõrwa sisse ja tõmbas teda maha. Aga soldat oli ometi neid selgeste näinud. Suba ol' ta kät Ilbini õla pääle pannud, et teda kinni wõti, kui see ennast lahti kiskus, parema käe taskust wälja tõmbas ja üht terawat nuga soldatile kurku pistis.

Hädalise kirjaga langes see selili. Enne aga, kui ta mahalangeda võis, oli Albin ta ümbert kinni hakanud ja wiskas teda nüüd surmahirmu jõuga üle parda wette, mis waljuste pahises ja siis jälle wait jäi.

"Ruttu, Ursel — Thornhill! ruttu!" hüüdis Datarlane ettewaatmata waljuste, sest nüüd ei olnud enam filmapilkugi aega wiita. Ta kargas üle ääre, hakkas tütre ümbert kinni ja oli üks filmapilk hiljem teda juba lootfikusse hoolega peitnud.

Wähem osawalt tuli Englane järele, kelle haawatud käsi iseäranis kiirust wäendas. Alma sõnalausemata hüpas ka Panzow lootfikusse, mis nüüd laewa äärest lükati ja kõigest jõuust maa poole sõuti.

"See oli üks pagana temp," ütles ta wiimaks, "ja ma kardan, et see meil kõigil elu maksma saab. Kõige hiljemast ühe tunni pärast peab põgenemine leitud saama. Teie peate nenda ruttu linnast wälja minna katsuma, kui iial wõimalik. Kuriwaim peab su sisse läinud olema, et sa soldati elu wõtsid."

"See ei olnud mitte minu tahtmine," kostis Albin. "Et ta meid aga kord näinud oli, seisis minu ehk tema elu mängi pääl. Tah, ma arwan isi ka, et me sedamaid põgenema peame; anna aga sina meile soldatite mütsa ja mantleid."

"Tulge mu majasse," wastas Panzow, hirmuga waadates. Nii suure sammudega, kui iial wõimalik, ruttasiwad nüüd kõik Karabelnaajasse Panzowi majasse.

Kudas Albin Panzowiga kõnelelud oli, tahtis ta wangisi, keda nad nüüd päästnud oliwad, Wene soldatite riietesse panna, sest et ta sel kombel wahtisi kõige kergemalt arwas petta wõiwad.

Nii ruttu kui iial wõimalik, oliwad Thornhill ja Ursel Wene soldatide riides ja paniwad nüüd suured

karused mütsid päha. Ilbin ja Ursel wõtšiwad püüsa õlale. Thornhill sidus enesele seepärast, et ta haawatud käsi püüsi kandmise takistuseks ees oli, suure mõõga wõõle.

Weel oli pikkane pime ja udu langes kui peenifene wihm maha, kui kolm põgenejad kalamehe majast wälja astusiwad. Siiski kuulti ometi kindluse poolt trummide pörimat, kellest, ehk Ilbin küll tähele panemiseega kuulas, aru ei wõinud saada, mis see tähendas.

Ilma mingisuguse takistusega jõudsiwad nad lootfikü juure, mis enne juba selle tarwis käe pärast pandud oli. Kärmeeste ja peaaegu ilma kuulmata libises ta läbi sadama teise poole kaldale. Kui nad sinna jõudnud oliwad, astus Ilbin üksi wälja, et järelewaadata, kas kustilt õnnetust karta ei ole.

Waewalt oli ta aga lootfiküst wälja astunud, kui ta juba tumedaid ligistawaid jalaastumisi kuulis, mis soldatide käiguga üsna ühte läks. Ta ei olnud ennast mitte petnud. Mittu salku Bene wäge sammusiwad üsna tema kõrwast mööda. Pimedus kattis ja kaitjis tema peidu kohta, nenda et nad teda mitte näha ei wõinud, ta aga nende kõnedest kuulda wõis, et linna ümberpiirajate kallale taheti langeda.

Hädaste oliwad soldatid mööda läinud, kui ta juba tagasi rutas ja Urseli ning Inglast paadist wälja käskis astuda. Dormi rahuta olek ja segadus wõis nende põgenemisel väga tululik olla; kõik läks tema arwamise järel õige mõnusast.

Kui need aga wälja oliwad astunud, tuliwad korraga mõned Bene soldatid nende juure, kes neid oma seltsimeesteks pidasiwad. Ilbin oli selle üle hirmus kohkund, sest nüüd oli waja kõik ette wõtta, et endeid mitte ära anda.

"Misjuguhest regimendist olete teie?" küsis ta soldatide käest.

"Seitsmendamast!" anti temale vastuseks.

"Meie oleme kolmandamast," ütles Ilbin edasi, "olete teie hiljaks jäänud?"

"Jah, niisama kui teiegi," kostis üks. "Aga nüüd peame meie ruttama, et teiste järel jõuame."

Et sel filmapilgul põgenemise pääle mõtlemistki ei olnud, ei aitanud Ilbinil muu nõuu, kui et Wenelastega kaasa minema pidi.

"Miks pärast ei ole sul püssi?" küsis üks soldat Inglise käest.

Thornhill ei mõistnud sõnagi jest, mis tema käest küsiti, aga seda nobedam oli Ilbin vastutama: "Ta ei mõista sinu küsimist mitte, ta on üks Sakslane ja alles hilja aegu siia tulnud. Paari päeva eest on üks kuul ta paremat kät haawanud, mis läbi ta, et maha jääda ei tahtnud, püssi kanda ei wõi. Ta tahab näha, kuidas meie keisri waenlasi lööme ja furnuks laseme."

"Hää soldat, wahwa soldat," kostis Wenelane naeratates Thornhilli pääle waadates.

Regimale ja ligimale jõudsiwad nad nüüd regimendil, ja ikka juurema ahastusega waatas Ilbin enese ümber, aga põgenemise lootus oli wõimata. Tuba kõlasiwad esimeste salgude paugud nende kõrwu ja täatasiwad, et wõitlemine alganud on. Iikka tihim kõlas püsside paukumine, suurtükid müristasiwad aeg ajalt seltsi, trummid põrasiwad ja kõik kuulutas, et lahing joondes oli.

Wiimaks jõudsiwad hiljaks jäänud soldatid oma regimendi juure, mis juba waenlaste kallale tungis. "Tulge meie hulka!" hüüdsiwad nad Ilbini ja põge-

nejate vastu. „Teie regiment on ees otšas; sinna ei wõi teie enam jõuda.“

Enne kui Ilbin mõtelda sai, mis tegema pidi, oli ta juba reasse teiste hulka surutud, kus nüüd kõik tormisammus edasi liikus. Sunnaks ei olnud põgenejad tasi lahutud, waid kõrwa marsšima pandud.

Kõik oli nenda ootmata ju rutuste tulnud, et tal, tütre pärast järges muretsedes, põgenemise pääle aega ei olnud mõteldagi.

Ikka ligimale tungis wõitlemise mürin. Suurtüdid paukusiwad ja läkitasiwad oma kuulisid waenlaste ridadesse surma wiima. Käsud, lahingi hüüdmised, haawatute oigamine ja muu pragin segas ennast sõjariistade pörinaga. Põgenejad oliwad juba wõitlemise keskpaikas, ilma et oleksiwad täadnud, kudas sinna saanud.

Keegi ei pannud neid tähele lahingi segaduses, aga sellegi poolest ei olnud neil wõimalik põgeneda, sest ilma tahtmata saiwad nad edasi tungitud ja tõugatud. Ikka enam jõudsiwad nad waenlaste ligimale. Juba wõisiwad nad nende ridasid udu läbi tunda, kui korraga käst kõlas, et bajonetidega kallale tungida, mis pääle kõik tuhat nelja edasi läks. Ilbin hakas Uršeli käest kinni, ja tõmbas enesega ligi, et mitte lahutatud ei saaks.

Üks uus kuulide wiim wõttis Wenelasi vastu, kui nad waewalt kakskümmend sammu weel Inglisest kaugel oliwad ja esimesed read langesiwad furnult ehk haawatud maha. Eneste ees hoitawate bajonetidega tormasiwad järgmised üle furnute ja haawatute Inglise kallale ja sundsiwad neid taganema.

„Arge andke kellegile armu!“ hüüdsiwad korraga Wene ohwitserid ja hullu julgusega kargasiwad Wenelased Inglise ridadesse, kus nad surma ja hukatust

Külwasiwad. Weel üks filmapill ja Wenelased oliwad wõitnud.

Korraga astus aga üks Inglise sõdamees jagu kindral sir George Browne kätte all Wenelaste vastu, kelle ridades nüüd segadus tõusis, nenda et nad pea põgenema hakkasid. Weel oliwad põgenekad ühe teise kõrwal. Üks kuul trehwas Urfelt ja walju kisa langes ta maha. Ilbin hakkas kättega ta ümbert kinni, ja unustas sell' filmapillgul kõik, mis ümberringi sündis.

Ikka enam tungisid Inglise ligimale ja üks jalk Wenelasi, mis weel vastu pani, sai ümberpiiratud ning pidi sõjariistu maha panema. Nende seas oliwad ka Thornhill ja Ilbin, kes Urfelt, kelle kaelast weri wälja woolas, õrnalt kätte pääl hoidis.

Üks Inglis ohwitser rutas nüüd sinna ja andis walju häälega käsku wangisid ärawia. Nüüd wiimaks näitas Thornhill ometi seda tutwat häält kuuldes segadusest ja kohmetusest, mis ta pääle tulnud oli, ärkawad ja uue teule walmis olewad.

„Adams, Adams!“ hüüdis ta waljuste ja rutas ohwitseri juure, kes imestelledes tema pääle waatas.

„Goddam, Thornhill!“ hüüdis see. „Sina siin ja päälegi Wene riides?“

Paari sõnaga andis Thornhill selle üle lühikest seletust.

„Siin on mu päästja!“ ütles ta Ilbini pääle näidates. „Ilma temata oleksin ma juba ammu puuokjas kõlkumas!“

Ilbin ei näinud ega kuulnud sest kõigest midagi, mis ta ümber sündis. Ta ei lausunud sõnagi, pani tütre furnukeha maha ja istus ise sinna kõrwa.

Kui Thornhill wiimaks kät ta õla pääle pani ja temaga kõnelema hakkas, waatas ta kui meeletu

enese ümber. Ehk ta teda kül trööstida katsus ja enesega ligi kutsus, ei aitnud see ometi midagi. Ta pani ühe kullaga täidetud rahakoti Albini kõrva maha ja tahtis äraminema hakata, kui see üles kargas, rahakoti wõttis ja Inglise jalge ette wiskas.

„Wõtke oma neetud kulda!“ hüüdis ta. „See on mu tütre ja naese elu maksnud ja neid surmanud. Needus teie kõikide pääle!“

Ta wõttis tütre furnukeha jülle ja oli pea Thornhilli filmist kadunud. Waewalt oli ta aga tütre maha matnud, kui ta Wenelaste näppu sattus, kes temale ülekohtu pärast nenda kohut mõistsiwad, kudas töö wäärt oli. —

Kes isamaad ära annab, selle käsi ei saa ialgi hästi käima, waid warem ehk hiljem saab nuhtlus tulema. Isamaad, mis kõige ülem warandus, peab iga inimene kaitsma nii hästi ihu kui hingega, ja end jäädawaste temale pühandama.

II. Uut moodi kelmnis.

Austria raja lähedal on ühe wäikse maantee ääres üks kabel, mis Slaawlaste apostlile Kirillile pühendatud on, keda säält poolt rahwas väga suure auu sees pidawad ja temal kes teab kui suurt ime tegemise wõimu arwawad olewad.

Wõni aasta tagasi tuli igal hommikul selle kabeli juure üks noormees, nimega Saano ja palus igakord üht ja sedasama: „O swäte Kirill, paljast 50 rubla kingi mulle, et ma oma waeje maminku (ema) maja ülesehitada wõin, mis kogemata juhtumise

läbi ära põlenud on. Siis võin ma jälle rahuliste maailma rändama minna — paljast 50 rubla, aga mitte üks kopik ei tohi vähem olla — ja ma luban sulle selle eest su hana pääl üht nenda jämedat küünalt põlema panna kui mu käsi.⁴

„O swäte Pan! paljast 50 rubla, aga vähem ei wõi ma tõeste mitte wastu wõtta — mitte üks kopik vähem, sest muidu ei saa ma majakest mitte walmis.“

Seesugusid palweid läkitas ta igapäaw püha Kirilli juure ülesse, ilma et see aga kõige vähematki märki oleks annud, et ta kuulda wõtab ehk aidata tahab. Kõik jäi nagu enne, aga sellegi pärast ei jätnud noormees, kel kindel usk ja lootus oli, järele, waid uuendas iga päaw oma palweid.

Wiimaks aga, olgu et püha mehel alandlik palwe südamesse tungis, ehk et ta alati uuendatud palwe läbi liigutadud sai, — üks kõik, ühel hommikul, kui Saano jälle kõigest südamest swäte (püha) Kirilli käest „50 rubla ja mitte kopikut vähem“ palus, kufus forraga ülewelt üks rahakukur paluja jalge ette. Esi- mesel filmapilgul oli mees nenda ehmatanud, et kufurt ülessegi wõtta ei tohtinud, aga kui kohkumise pill möödas oli, tõmbas ta ahne sõrmega kufru peusse, tegi lahti ja wõttis hülgawa filmadega 49 ilusat ja uut rublatükki wälja.

Ühe filmapilgu mõtles mees kimpus olewa näuga järele, mis ta täie 50 rubla saamise juures mitte ei oleks teinud; aga pea langes ta ometi rõõmuga altari ette põlweli ja hakkas kinkijat tänama.

„O swäte Kirill! Ma tänan sind, et sa mu palweid kuulnud olid. Sa oled mulle kül paljast 49 rubla kinkinud, aga ma mõistan ometi, mis see tähen-

dab — üks rubla on see ilus kujur wendade wahel tõeste wäärt; — nii pea kui mu maminku maja ülesehitatud on, ei pea sa lubatud küünlast mitte ilma jääma, waid ma tahan teda sulle tõeste kinkida."

Selle kõnega ei näitnud püha Kirill ometi rahul olewad. Ma pean sulle, armas lugija, tunnistama, et selle pühaga suurt ülekohut tehti ja et üks kaupmees, nimega Moses Wanderstab, kes säält ümberkaudsetest teistest enese sugustest kõige rikam oli, juba mittu päewa kabelis Saano siidamesse tungiwaid palweid kuulnud oli ja sellega kena nalja teha tahtis, kui ta 49 rubla kujuraga afnast sisse kabelisse wiskas.

Kaupmees ei kohkunud mitte wäha, kui ta paluja tänust kuulis, et see püha Kirilli kinki wastuwõtta tahtis ja hakkas juba kartma, et tema loodetud alw nali wäga kallist tuleb maksma.

Rutuste astus ta sisse ja ütles Saanole:

"Mu armas Saano, ma tahan sulle ütelda, et need 49 rubla minu jagu on, ja ma neid üksi see-pärast kabelisse wiskanud olen, et ma su palwe järel arwasin, ja saaksid aga üksi 50 rubla wastu wõtma. — Waata, mu armas Saano, inimene ei tohi oma sõna mitte murda, waid peab seda pidama. See-pärast anna mulle kujur jälle tagasi, ja et ma sind wäga wahwa noore mehe tean olewad, ja sinu ema õnnetusest ka kuulnud olen, tahan ma sest rahast sulle wiis rubla kinkida!"

Seda kaupmehe kõne hakatust kuuldes oli nooremehe nägu uskmata wälja näitnud — aga kui see nüüd tõega kujurtagasi nõudis, wastas ta rahuliste:

"See ei ole mitte ilus teist, isand Mooses Wanderstab, et teie ühe waeje mehe käest seda enesele nõuate, mis püha Kirill kinkinud on. — Et teie raha

afnast sisse wiskanud olete, seda wõite teie ja kes tahab, weel ütelda, aga mina ei usu seda ometi mitte. Mis ei pea siis Pan Kirill, kelle helduse eest ma kõigest jüdamest tänan, minu palwet mitte kuulnud olema?"

Kaupmees katsus küll igawiisi selgeks teha, et püha Kirill ennast sest asjast üsna eemal olla hoidnud, aga see ei aitnud midagi, mees jäi oma usu sisse kindlaks. Ta sai wiimaks aru, et ta sel kombel oma raha mitte enam kätte ei saa, ja seepärast kutsus ta Jaanot enesega lähedasse kohtumajasse ligi, kus ta kohtunikusi asja seletawat ja õigust tegewat lootis.

Selle nõuga oli Jaano rahul. Kui nad tüki maad edasi läinud olivad, hakkas wiimane rääkima: „Armuline isand Wanderstaab! Mis saab auustatud kohtunik ütleva, kui ma ilma saabasteta tema ette astun. Ka on kaunis külm ja ma ei ole oma suuremat kuube mitte ligi wõtnud? Kas ma mitte hoome ei wõiks kohtu ette tulla?"

Kaupmees arwas, et kelni mõnda uut plaani wälja arwanud ja soovis seepärast nii pea kui wõimalik oma 49 rubla jälle tagasi saada. Ta kartis, et Jaano nenda kaua mitte ootama ei saa, kunni kohus otsust mõistab, waid sedamaid ammu nõuks wõetud rändamist ettewõtab. Sellepärast wastas ta kawala ettewaatamisega:

„Enne kui meie kohtniku ette lähame, Jaano, wiin ma sind oma majasse ja lasen sulle paar üsna uusi saapaid ja uue kuu anda, et sa auuga kohtusse tulla wõid ja külma karta ei pruugi.“

Sellega oli Jaano rahul ja ei rääkinud kõige tee pääl enam sõnakest, waid, kudas näha oli, mõtles ta suure hoolega midagi järele. Ta sai, kudas lubatud,

kaupmehe käest paari uusi saapaid ja uue kuue ja läks nüüd kohtusse.

Siin kõneles kõige eesmält kaupmees terwet lugu põhjast põhjani ülesse. Nüüd tuli furd Saano kätte asja seletada.

See seisis wahwaste püha Kirilli imeteu poolt — ja nimetas, et isand Wanderstaab wist kogemata imetegu näinud on ja seeläbi nüüd raha enesele saada tahab ja, et oma tunnistust weel enam tõendada: lisas ta juure: „Ma arwan, et kaupmees täna wiimaks seda ka weel ütleb, et mu kuub ka tema jagu on!“

„Mis!“ karjus nüüd isand Mooses Wanderstaab, „auustatud isand kohtunik, teie peate tuhat aastat elama, aga seda kuube olen ma temale annud, nii tõeste, kui ma praegu siin teie ees seisjan.“ Sa ennast Saano poole pöördes, lisas ta juure: „Kas see kuub ei ole mitte minu jagu, ja petis kelm?“

Maeratades ja õlanukku kehitates pööris ennast Saano kohtuniku poole ja kostis: „Kas ma ei ütelnud? Wist saab ta seda ka weel ütleva, et saapad, mis mul jalgas, ka tema jagu on?“

Nüüd ei wõinud ennast wihane kaupmees enam pidada, waid kargas Saano kallale, kes sest aga aru sai ja teiste selja taha lipas. Seda nähes jooksiwad kohtu teenrid kokku, sidusiwad kaupmeest kinni ja wiisid kohtuniku ette, kes nüüd sellele püha paiga tentust süüks lükkas. Saanot aga lasti ilma keelduseta raha, kuue ja saapadega koju minna, kus ta wist oma aita-jale Kirillile warsti tõutadud künnalt wiis.

Kui kaupmees wangist lahti sai, oli Saano ammu juba rändamas, sest emal oli nüüd raha, misga ta maja uueste üles ehitada wõis ja seepärast ei olnud tal enam kodu Kirilli waja paluda.

III. Kuriwaim pudelis.

(Ühe tohtre kirjadest.)

Wjätka kubermang on oma hommiiku poolise seisu pääle waatamata wäga rikas loduse andidest. Säääl leitakse ilusaid, põlisi metsu, lillerikkaid nurmesi ja kalutäis jõgesi, aga süiski on ühest suur puudus ja see on rahwast. Need rahwa seltsid, mis jääll ettetulewad, seisawad wäga madala harimise järje pääl. Suuremast osast on need Wõtjääklased, Tshuwashlased ja Tshere-miislased, kes kõik Soomlastega sugulased on. Mõnningad neist on weel praegu paganad ja on oma kumbeid ja pruukisi wanast ajast saadik truuste ülewal hoidnud, ning nendega ühes ka kangel ebausku, mis nende juures ilusaste õitseb. Nemad uskwad hää ja paha pääwade sisse, tähendawad lindude kisa, ütlewad, et kui wälk kohegile majasse sisse lööb, kuriwaim siis sees ära põleda ja muud selle sarnast tühja lori.

Wõtjääklastel on wäga arwa kindlad eluasemed; nad ei ela iial linnades, waid aga maal, kord siin, kord jääll, kus, sest et nad palju karja pidawad, ühest kohast teisi hulguwad. Kui nad loomadega ühes kohas enam kauem wiibida ei wõi, rändawad nad edasi, kus juures nad oma uue elupaikade eest eesolejatega wahetuse kaupa loojuste ja mesilaste wastu ajawad. See-sugune kaup annab pidudele põhjust ja saab isiaraliku pühitsemisega peetud. — Nende kõige suurem tahtmine on ilusaid, tugewaid hobuseid kaswatada, mis neil, et kord hää sugu käes on, wäga häste korda lähab. Säääl juures on aga ka hobuse wargus suure joone pääl, ilma hirmu pääle waatmata, et shaitan (kuriwaim) iga hobusewarast, kudas nad kõnelewad, pärast surma katlas tulise wee sees keetma peawad. Täädü pärast on

Wjätka hobused, ehk nende kaswu küll suur ei ole, ilmarmamata tugewad ja panewad, ilma et neid isäraliku toiduga söödetafse, tubliste lahjaks minemise wastu. Sagedaste sõitwad Wjätka mõisnikud 300 — 500 wersta oma hobustega ära, ilma et see neile mingisugust wiga teinud oleks.

Wjätka kubermangus on wäike Noliniski linn, kuhu ma sagedaste linnawalitsejale wõõrusele sõitsin, kes minu sugulane oli. See näitas mulle üksford üht wee läbi ennast liigutawad titte, mis kurjawaimu ettesäadis ja pudeli sees oli. Isand S., minu sugulane, täatas mulle, et see wigur, mis ta ford Moskwaft toonud olla, ime wäega Wotjääklasi walitseda ja tema ametit hulga kergitada. Gesmalt ei tahtnud ma seda uskuda, aga pea pidin ma parajat aega näha saama, kus ennast sellest tõendada wõisin.

Kuna meie weel ühe teisega kõnelesime, astus üks politseiametnik ühe külawanema täädustamisega tuppä, kes üht hobusewarast linna nuhtluse alla saatis.

„Tooge warast sisse!“ ütles linnawalitseja, kui ta sõnumiku lugenud oli.

Pea tuli politseiametnik tagasi. Tema järel sammus wang, kes umbes 30 aastane, laia, musta, kelmi näuga ja sassis juukstega mees oli. Sukade asemel oliwad tal korikad ümber säärde mäsfitud ja wiisude augudest waatasiwad warwad wälja.

Waewalt oli ta sisse astunud, kui ta ennast linnawalitseja ette pikali wiskas, kes ilma sõna lausumata tüki aega tema pääle waatas ja temale aega andis järel mõtelda.

„Kuule wennakene,“ ütles isand S. wiimaks julgust andwa häälega, tunniستا mulle õigest jüdamest: oled sa hobust warastanud, wõi mitte?“

"Hoidku Jumal, isand!" hüüdis Botjääklane, kuna ta ennast tua nurkas seisawa Jumala pildi poole pööras ja risti ette löi.

"Oled ja ristitud?"

"Jah, auus isand!"

Lühikese mõtlemise järel kõneles linnawalitseja edasi: "Tead sa, mis ma sulle ütelda tahtsin, wennafene? Sa näitad julge, tubli ja osaw mees olevat ja seepärast ei ole mul sugugi lusti, sind omakstest lahutada ja Siberisse läkitada. Ma uuendan sulle weel: Tunnista, oled sa hobust warastanud wõi mitte?"

"Ma ei taha päikest omas elus mitte enam paista laska, auustatud isand, kui ma süüdlane peaks olema. Ma ei tea midagi hobusest, ega ei ole temast ka midagi kuulnud."

Linnawalitseja tõusis ülesse, wiis meest Jumala pildi juure ja ütles: "Nüüd wanneru mulle selle pildi ees, kas sa süüdlane oled wõi mitte!"

Kohkunud Botjääklane kahwatas neid kohtuniku ähwardawaid sõnu kuuldes, waatas arglikult enese ümber, löi risti ette ja wandus siis, et ta ilma süüta olla.

See juhus ja päältwaatus oli mul wastu meelt ja ma arwasin kindlaste, et mees ilma süüta on. Isand S. aga täadis, mis tal waja teha oli. Ta andis teenrile märki, mis pääle see wälja läks. Umbes kümne minuti pärast tuli ta jälle tagasi ja kuulutas, et kõik walmis olla.

"Kas teie ei taha mitte minuga ligi tulla?" küsis isand S. ennast minu poole pöördes.

Et ma näha soowisin, mis sest asjast tulema pidi, olin ma walmis tema soowimist täitma. Meie astusime nüüd teisi tuppä, kelle akna luugid minu

imestellemiseks finni pandud oliwad, ehk küll wäljas selge pääw paistis. Kesk tuba seisis üks musta kalewiga kaetud laud, kelle pääl kaks jämedat waha-
küünalt tumedalt põlesiwad; nende taga seisis üks wana pühade pilt, kelle kõrwas üks inimese pääluu ja kaks fonti oliwad. Laua pääl oli üks kaunis kõrge asi riide all peitus.

Linnawalitseja ligistas ennast nüüd selle lauale ja politseiteener astus tema kõrwa.

Inimese pääluid nähes arwas waras sedamaid, kudäs ta näust paistis, et teda kurjawaimule anda tahetaks. Hirnuga waatas ta enese ümber, kas kus-
kiltgi küljest abi loota ei ole.

„Mis su nimi on?“ küsis linnawalitseja pühalikult.

„Daanabai, auulik isand!“

„Daanabai, ma küsin su käest weel wiimast korda, et sa oma hinge ihaitani käest päästa wõiks, nii kaua kui sul weel seks aega on — oled sa hobust warastanud wõi mitte? Dmeti enne, kui sa wastad, pead sa täädma, et selle riide all kuriwaim peitus on, tema oma näu pääl pead sa jeda rõõmu nägema, mis jääb selle üle, et ta sind enesele saab, hiilgab. Ma ei waleta mitte; sulle ei jää mingisugust pääsmist üle; sellepärast ütle ei ehk jah!“

Botjääklasel käis wärin üle terve keha, kui ta laua pääle waatas, kust ahwardus tulema pidi. Siis pani ta meelt kindlaks, lõi risti ette ja ütles julgeste:

„Ma olen ilmasüüta!“

Ilma sõna lauajumata tõstis kohtunik nüüd riide ülesse, wõttis ettewaatlilikult jääb all peitus olewat asja parema kätte ja nüüd nägime kõik hidraulialia (wee) kurja waimu. Isand S. wajutas põidlaga ühe ise-
äraliku nupu külge ja hoidis siis pudelt Botjääklase

filmade ees, kes oma ehmatuseks nägi, kudas kuriwaim mõlemad käed wälja pistis, kui tahaks ta teda finni wõtta ja punastest lõugadest pika keelt wälja sirutas.

Waras läks furnikarwaliseks ja ta hambad haka-
siwad lõgiseema.

"Ara nüüd enam waleta, kui sul su hing armas on," ütles isand S. Enne weel, kui waras üht sõna ütelda wõis, hafas kuriwaim ülesse ja alassti tantsimu ja kui meeletu ennast ümberkeerutama.

Korraga kuuldi üht kukumist, mis pörmandat wärisema pani ja üks hääl ütles soigudes: "Ma olen süüdlane, isake; päästke mu hinge; halastage mu waele waimu pääle, ma tahan kõik tunnistada!"

Kohtunik naeratas ja wiskas üht tõsiduse tunnis-
tawat pilku minu pääle ja andis siis politsei teenrile käsku, süüalust, kes waewaga aga püsti tõusta wõis ja igal sammul hirmuga pudeli pääle waatas, ärawiia. Ta näitas kartwat, et shaitan ikka weel tema kallale ähwardas tulla.

Kui Botjääflane tuast wälja oli wiidud, pööris ennast kawal ametnik minu poole ja ütles: "Kas olete nüüd aru saanud, et ma teile töt kõnele nüüd olen selle rahwa kangekaeluse üle; midagi ei hirmuta neid, ei ähwardused ega rahatrahwid — aga ime, sel titel on kõik wõimalik, ta tõmbab ja päästab mind kimbatusest ja aitab mul õigust õiguseks tunnistada. Suba mõndagi rasket ülekohtu tööd on mu wäike, ilma süüta kuriwaim pääwawalgele toonud. Nenda suur on ebausju wägi, et ta kõik südame saladused awaldama paneb, nagu meie praegu üht seesugust tüfikest näinud oleme."

IV. Külma wõetud nina.

(Prantsuse keelest ümbertõlgitud.)

Üks Prantslane, kes talwe Wenemaal on käinud, kirjutab oma juhtumise üle nenda:

„Esimesed pääwad, kus St. Peterburg enesele walget riidet selga oli tõmbanud, oliwad mulle rõõmsad näitemängi pääwad, sest kõik asi tuli mulle uus ette. Ma ei wõinud saaniga jõitmisest ärawäsida, — see oli üks väga mõnus rõõmustus, kui ennast libeda tee pääl, mis kui poleeritud peegel oli, edasi tundsin hobustest weetawad, kes waewalt oma jalade raskust tundwad näitawad ja enam lendawad kui jooksiwad. Need esimesed pääwad oliwad mulle jeda lõbusamad, et talw aga kord korraltt käte jõudis, nenda et, tänu kasukal, ma teda kahetümne graadi külmani weel juuremat ei olnud tähelpannud.

Ühel päawal, kui ilm väga ilus ja õhk lahedam oli, kui ma iial enne tunnud olin, wõtsin ma nõuks üht jalutuse käiku ette wõtta; ma mäsifisin ennast ühe juure Astrakani ülekuue sisse, tõmbasin karwa-mütsti üle kõrwade, ruiisin pehme ning sooja Kaashimiri shalli ümber kaela ja astusin uulitsa pääle. Kõik kohad oliwad riidetega kaetud; nina ots oli ainukene, mis ma wälja jätfin.

Sakatuses läks kõik väga häste; ma inestellesin isigi jelle üle, et külmal nii wäha wõinust mu üle näitas olemat ja naersin isi eneses jutude pääle mõeldes, mis teisi külma üle olin kuulnud kõnelewat; ma olin üsna rõõmus, et kliimaga emast nenda ruttu harjutada wõisin.

Mõne aja pärast arwasin ma ometi inimesi, kes mulle wastu tuliwad, isiaraliku rahuta olekuga oma

pääle waatarwad, ilma et nad mulle aga midagi ütelnud oleksiwad. Wiimaks ütles üks isand, kes rohkem kui teised, lobisemise armastaja nähti olemat, mulle mööda minnes jeda sõna: „Ночь!“ Et ma aga sõna Benefekt ei oskanud, arwasin ma, et mul selle ühe sõna pärast ei maksja finni pidada ja läksin oma teed edasi.

Ühe suure uulitsa nurga pääl tuli mulle üks kutser wastu, kes tulijest omas saanis edasi sõitis, aga nenda kähk, kui ta sõit ka oli, arwas ta ometi oma kohuse olemat, minuga kõneleda ja hüüdis: „Ночь, ночь!“ Wiimaks, kui ma suure Admiraliteedi platsi pääle jõudsin, seisin ma korraga ühe alamat jagu inimese ees, kes mulle küll midagi ei ütelnud, aga peu täit lund maast wõttes, minu kallale fargas ja enne, kui ma ennast tema käest lahti päästa wõisin, minu nägu küürima ja isiaranis nina kõigest jõuust öeruma hakkas.

Et see nali mu meele pärast ei olnud, tõmbasin ma kät taskust wälja ja wajutasin temale rusikaga seejuguse matsu, et ta kümme sammuga tagasi fargas. Minu õnneks wõi õnnetuseks läksiwad seljamal filmapilgul kaks talumeest mööda, kes, kui nad natuke aega minu pääle waatanud oliwad, minu kallale fargasiwad ja kaitsemise pääle waatamata, mu käsi finni hoidsiwad, kuna see, kellel ma seejuguse wägewa matsu wajutasin, südame täiega teist peu täit lund wöttis ja uueste mu kallale fargas. See kord oli tal hää jeda teha ja oma nühkimisi algada, sest et ma ennast kaitsta ei wõinud. Aga ehk mu käed küll finni oliwad, oli mul ometi waba keel; arwates, et ma mõne ekstituse ehk petliku päälelangemise ohwer olen, hakkasin ma kõigest jõuust appi karjuma. Üks ohwitser rutas sinna ja küsis mu käest Prantsuse keeli, mis mul wiga olla.

"Mis!" hüüdsin ma ennast kolme kallaletungija käest wabastades, kes rahulikult, nagu ei oleks midagi isiaralikku asja sündinud, teed kaudu edasi minema hakasiwad, „kas teie ei näe, mis need wõrukaelad ja kelmid minuga teinud on?“

"Mis on nad siis teinud?" küsis ohwitser imestelles muu pääle waadates.

"Nad kelmid on mu nägu lumega õerunud! Kas see ei ole mitte üks häbemata tegu ja kellegi nalja asi?"

"Ei, isand, nemad on teile suurt hääd teinud," ütles see, kellega ma kõnelesin, tõeliku näuga.

"Kudas nenda?"

"Ilma kahe wahel olemata tahtis külm teie nina ärawõtta."

"Oh!" hüüdsin kät ähwardatud liikme külge pistes ja tõenduse üle tunnistust otsides.

"Isand!" ütles üks möödaminija ennast ohwitseri poole pöördes, „ma täatan teile, et külm teie nina ära tahab wõtta. Otsige rutuste abi!"

"Tänan, isand!" ütles ohwitser, nagu oleks temale maailma kõige loomulikum asi ööldud saanud ja ennast küürutades wõttis ta ühe käpu täie lund ja saatis isi seda tööd toime, mis teised mulle saata tahtsiwad, kellel ma hää teu eest kõlbmata tasumist annud olin.

"Ma pean ütlema, isand, et ilma selle inimeseta"

"Teil enam nina ei oleks olnud," kostis ohwitser wahele, ikka weel oma nina õerudes.

"Aga isand, lubage"

Ja ma hakkasin mehe järel jooksuma, kes eesvalt arwates, et ma teda suruüks materdada tahan, ka omalt poolt nenda plagama pani, sest hirm annab jalgele kiirust, et ma iial teda kätte ei oleks saanud,

fui mitte mõned, kes teda jookswad ja mind teda taga ajawad nägiwad, teda mitte wargaks pidanud, ega tema teed kinni pannud ei oleksiwad. Kui ma sinna jõudsin, leidsin ma teda suure osawusega kõnelewad, et arusaadawaks teha, et ma temale inimliku armastuse eest wõlgu ja ta midagi paha teinud ei olla. Kümme rubla, mis ma temale andsin, tegiwad meie rehnung tasa. Tänu pärast andis mehike mittu kord minu käele suud.

Üks päält waataja, kes Prantsuse keelt oskas, käs kis mind tänasest pääwast saadik enam hoolt nina eest kanda ja järgeste järelwaadata. See meeletuleta mine oli ilma asjata; kõige tee pääl ei jätnud ma teda kordagi unustuse sisse, waid öerusin nenda, et ots kipitas. "

V. Sala kauba lõpetus.

Kassakade hetmann Kaagarin käis suurde sam mudega wahi majas, kus ta elas, ühest seinä äärest teisi. Üks temale tähtjas asi oli teda rahutumaks teinud. Preisi rahwas, kes Wene raja pääl elawad, ajasiwad enne palju salakaupa, sest et sääl kõik, mis just igapäawaseks elu ülespidamiseks tarwis ei ole, palju alwem on, kui meie riikis. Kõik käsitöö-, nahk-, ehte-, koloonia-kaubad ja kõige rohkem armas tubakas, on Wenemaal palju kallimad kui muial, sest riigiwalitus tahab kauplemist ja wabriku tööd seeläbi kaswatada, et ta wõeramaa kaubadele, mis sisse tuuakse, suurt tolli pääle paneb. Et see läbi aga ka sala kauplemine õitsema hakab, on isienesest mõista. Ehk küll

riigi walitsus iga pidi seda wähendada katsub ja kõige raja pääle palju Kasakaid, tolliametnikusi ja shandarmisi wahiks paneb, õitses sala kauplemine kaua aega õige kangeste, nüüd aga, tänu wahwa meestele, on see peaaegu üsna kadunud.

Sala kauplejad oliwad ammuft ajast juba kõige kohtega tuttawad ja täadsiwad, kus seda kõige parem korda wõisiwad saata, kuna ametnikud, keda muialt rajawahideks läkitadi, maa ja kohtadega tundmata oliwad. Pääle selle oliwad salakauplejad osawad kütid, nenda et, kui ka mõnikord wahtidega kokkujuhatusiwad, endid sagedaste tule läbi päästa wõisiwad. Ehk küll see sugune kauplemine kardetaw oli ja wäha kasu toob, wõtsiwad talt ometi palju inimesi osa.

Ükski paif kõige kaugele ulatawa raja pääl ei olnud mõningate aastate eest nenda osaw salakauplemist pidama, kui see, kus Preisi maakondade rajad endid Wiszkoowo küla juures ühendawad. Sääli oli üks salakauplejate selts asunud, ülepea 23 noort meest, kes nii hästi ihu kui hingega sest ametist finni pidasiwad. Need oliwad tugewad talupojad, wahwad kui karud ja kawalad kui rebased. Oma päämeheks oliwad nad Stahu Bialkowskit, kõige wahwamat meest sääli ümberkaudu, walitsenud. Mitte ükski keha poolest filedam ja pikem kui seltsimehed, waid ka waimu poolest julgem, targem ja arusaajam, mõistis ta kõik nenda korda saata, et kellegil tema üle nurisemist ei olnud.

See suur õnn tegi neid ifka enam julgemaks ja kaupmehi, kellel nad oma kaupa müüsiwad, ifka enam salakauba nõudjateks, nenda et wiimaks juures hullkades Wiszkoowost konterpanti Wenemaale toodi. — Warshau kubermang wõttis wiimaks nõuuks selle ülekohtu ja kasu wastase teule otša teha. Ta ei tõstnud mitte ükski

rajawahtide arwu kahewõrra suuremaks, waid läkitas ka weel üht terwet polko Kasjakaid Kaagarini walitsuse all sinna. See oli üks noor, teule wahwa ja auuahne ohwitser, kes kõigest hingest oma ülesannet korda saata püüdis, aga pea ometi enesest tõendama pidi, et oma jõudu liig suureks ja waenlase wahwust wäikseks arwanud oli. Kõik ta ettewõtmised oliwad asjata; Bialkowskiki selts ajas ikka weel niisama tubliste salakaupa kui enne.

Kõige suurem raskendus kordasaatmise juures oli paks mets, mis Poošeni maakonnast Poolamaani ulatab.

Mitmet jugu puud kaswasiwad läbisegamine, kelle waheruumid arwamata wäätkaswudest sagedaste läbitungimata rägastikudes muudetud said. Mõnes kohtas jooksiwad ojad metsast läbi ja tegiwad harjumata inimesele suurt takistust.

Wiimaks sai Kaagarin aru, et ta ettewõte muu moodi korda ei läha, kui rahaga. Selle kindla nõuga läks ta nüüd Warschawi ja seletas säääl walitsusele kõik selgeste ära, kudas wiisi asjad rajal on ja palus raha abi, et sel wiisil salakauplejaid lõksu saata. Sellega oli walitsus rahul. Ta lubas ülesandjale suurt rahamaksu. See, kes nenda palju awitas, et terwe salk, ehk ka üks jagu neist kahju tegewamataks tehtud saada wõis, pidi 500 rubla, kes aga päämeest Bialkowskit ülesandis, 200 rubla saama. Pääle selle sai weel jellel kõik andeks antud, kes enne salakauplejatega ühes nõus olnud, kui ta neid nüüd üles andis.

Seejugune magus suutäis aitas pea. Leib Miises, üks kõrtsmik, kelle juures salakauplejad sagedaste käisid, oli see, kes ühel pääwal tollimajasse tuli ja rõõmustadud ohwitserile oma nõu täada andis, et ta terwet salka Kasjakade wõimuse alla anda tahab.

See kordasaatmine pidi aga ometi weel nenda kaua aja pääle edasi lükatud saama, kurni salakauplejad Miisese juure tulivad.

Selle tähendatud aja wahaeag näitis kannatamata ohwitseril peaaegu igawene aeg olewat, ja ta rõõm oli selle pärast otsata, kui Miises ühel hommikul jälle tagasi tuli, ja täatas, et kelmid tulewal ööl juure kaubawooriga tema juure tulla. Selle pääle läks ta Wiszkoowo'sse, et, kudas ta nimetas, selle üle lähemat täädust tuua. Alles wastu õhtut, kui Kaagarin ja üks sõber koos oliwad ja wiimane arwas, et Miises liig ettewaatmata olnud, kuulutas wahti pidaja korpmaal selle tulekut üteldes: „Suut on wäljas!“

„Lase teda sisse!“ ütles Kaagarin. — Warsti selle pääle astus Miises alandlikult kummardades sisse.

„Miks pärast tulete teie nenda hilja?“ küsis Kaagarin juuti nähes.

„Mis pidin ma tegema, armuline isand?“ wastas Miises poole häälega. „Salakauplejad oliwad linna läinud ja ma pidin, kui tõsist täädust saada tahtsin, nenda kaua ootama, kurni nad tagasi tulivad.“

„Wäga hää!“ ütles Kaagarin wahela. „Kudas lugu lähab siis?“

„Nagu ma juba armulise isandale täätanud olen. Umbes keskööl saawad nad kõik mu majas koos olema.“

„Bialkowski ka?“ küsis Kaagarin rutuste.

„Täada muidugi; ega ta kui päämees teistest lahkuda ei wõi.“

„Ükskord ometi,“ ümises Kaagarin hiilgawa filmadega, „wõin ma ennaft nende kelmidega, keda ma ammu juba näha igatsenud olen, lähemalt tutvustada.“

„Mullik isand,“ ütles Miises jälle edasi, „ju ma ikka selle eest oma 700 rubla saan?“

„Kui midagi äpardust waele ei tule, siis wõib see homme sündida.“

„Ja — ma ei saa mitte sellepärast nuheldud, et ma ennast salakauplejatega sõbrustanud olen?“ küsis Miises kartliku näuga.

„Kuberneer on ülesandjale kõik andeks lubanud,“ kostis Kaagarin kannatamata meelega. „Minge nüüd kodu; kui kelmid lõksu, mis ma neile ettepanen, lähwad, siis ei pruugi teil ilmaasjata kaua tasumist oodata.“

Miisesel oli, kudas näitas, weel midagi südame pääl. Ta läks pikamisi ukse juure, pööris aga ennast maani kummardades jälle ümber.

„Armuline isand, ma palun teid weel selle eest hoolt kanda, et salakauplejad mulle midagi paha ei tee. . . Sumal, kui ma selle pääle mõtlen, et nad mulle mõnd kuuli ilma minu tahtmata ihusse laselšiwad, wabisen ma hirmu pärast.“

Kaagarin naeris. „Selle poolt olge mureta,“ ütles ta wiimaks.

„Weel üht asja, armuline isand, julgen ma teile mõelda anda. Meid on 23 hullu julget meest, kes kui nad hädaohtu nägewad, saawad kättemaksta katsuma. Kui nad siis ka mind ennast kätte ei saa, wõiwad nad ehk mu maja põlema jüüta.“

„Enne kui üks ainukene teie maja juure jõuab, peawad nad kõik minu wõimuse all olema. Nüüd aga jätke mind rahule ja minge oma teed.“

„Ma olen üks kerjaja, kui see aga ometi —“

„Tahate teie weel lobiseda?“

„Ma tahtsin, ma tahtsin, aga —“

Kaagarin tõmbas nurgast kuuendi. See aitas. Timestellemise väärt kiirusega kargas Miises uksest välja ja kadus õue.

* * *

Paha Oktoobri päeva järel oli külm, vihma sadam õhtu tulnud. Väljas oli kottpine. Kuu seisib küll kalendres, aga paksud pilved katšivad teda oma rüppe. Salakauplejad olivad täies arvus Bialkowski juure kokkutulnud. Ka kaupmees, kelle jaoks tänane kaup wiidi, oli sääal. Ta oli üks rikas Poolakas, kes, salakauplejate järgelise õnne läbi julgeks läinud, suurt osa oma warast selle tarwis pruukinud oli, et kallid olusi ülesosta. Väks nende sisse toomine korda, siis oli tal suurt kasu loota, kuna õnnetus teda kerjamise kapi ähwardas üles otsima sundida. Mehe näust wõis selgeste näha, kudas raskest mured teda rõhujawad. Bialkowski ja ka teiste trööstimine, et nad üksi siis oma kaupa ära wiskwad, kui endid enam liigutada ei wõi, waigistas teda ometi. Kui mehed minema hakasiwad, läks ta nendega kunni metsa ligi.

Bialkowski oli üht teed walitsenud, mis ülepea wäga waewalik käimise tarwis oli, aga selle eest ka hääd warju leidmise hädaohu eest andis. Üht paremat peidupaika, kui Miisese kõrts oli, ei wõinud salakauplejad naljalt leida. Paks mets ulatas kunni majani, ja piiras seda peaaegu igast küljest ümber. Ometi olivad ühe külje pääl mitmest paigast puud maha raiutud, nenda et sääal kaunis suur waba plats oli. Sest küljest, kus salakauplejad oma teed walitsenud olivad, tuli üks kaunis sügaw oja metsast wälja ja läks kõrtsist mööda selle lageda pääle, kus puud äraraiutud olivad. Kaagarin arwas, et salakauplejad seda oja

kaudu tulewad ja säädis seepärast oma mehi nenda ülesse, et nad igast küljest oja ümber piirada wõisidwad. Et salakauplejatel tagasiminekut täieste wõimatuks teha, oli ta leitnant Tshernishewi kaunis hulga meestega isi metsa ääre üles säädnud ja temale kōwa käsku annud, kōik kohti kinnipanna, nii pea kui salakauplejad lageda pääle astunud oliwad.

Need tuliwad ka tõeste seda teed kaudu. Et ilm sajune oli, oliwad kōik kohad hirmus limased ja libedad, nenda et mehed suure waewaga aga edasi sammuda wõisidwad. Bialkowski ja ta südame sõber Tashu Lawronski oliwad ainukesed, kes selle waewalise käigu üle ei kaebanud. Nad sammusiwad salgu eel ja pidasiwad tasakeste nõuu, kuidas nad endid mitte ustawa, aga ometi wõimaliku päälelangemise eest kaitseada wõisidwad. Tgapäises olekus ei oleks Bialkowskiil sugugi meele tulnud, ettewaadata, aga et ta hooleks täna kallist kaupa antud oli, kelle pääl terve wamiilia õnn ja õnnetus seisid, tahtis ta ka hoolas olla, sest selle pääle oli ta oma sõna annud.

Umbes pool wersta metsa äärest jäi ta seisma ja andis teistele oma nõu, risti läbi rägastikku minna, täada. Selle käjuga ei olnud teised aga rahul. Et nad täna paha ilma pärast palju waewa näinud oliwad, nurisidwad nad selle ettewaatuse reegli üle, mis neil üsna ilma asjata näitas olewad. Bialkowski tõsine seletus, ta saada sedamaid ümber pöörma, kui käsku ei kuulda, aitas nurinat vähendada.

Ilm oli ennast muutnud. Tuul ei puhunud mitte enam ühest kohast, waid pea siit, pea säält, pea jäi mõneks minutiks jälle üsna wait, nenda et iga kabinat kaunis kaugele kuulda wõis. Ühel seesugusel wahel ajal kuulis Tshernitshew korraka kärinat, mis salakauplejate

53
kuiwa ofsjade pääle astumiseft tuli, kaunis ligidal olewad. Sedamaid andis ta korporaalile käsku, selle kärina põhjuse üle otsust uurima minna. See tõmbas jaapad jalast, wiskas paksu mantle seljast ja puges suure kiirusega esimeste puude wahelt metsa. Umbes kahekümne minuti pärast tuli ta kui pool hingetu tagasi.

„Nad on jääl,“ ütles ta, „kõik kaksikümmed kolm.“

Esbernithew läkitas sedamaid korporaali Kaagarinile sõnumid wiima, kuna ta isi mehi nenda jäadis, et, kui jalakauplejad kord lõksu läksiwad, jäält enam wälja pääseda ei wõinud.

See sõnum ei olnud mitte Kaagarini meele pärast, sest ta oli lootnud, et need teisest küljest pidiwad tulema. Ta nägi, et need mitte nenda rumalad ei olnud, kui ta arwas, waid ettewaatust enestel põhjusjääduseks teinud oliwad. See ei olnud mitte wõimata, et nad enne kui metsast wälja astusiwad, soldatisi näha wõisiwad ja sel kombel kõik nurja ajasiwad. Ses tükis wõis juba ettearwata, et nad mitte üle lageda ei põgene, waid rägastikku, kus palju hõlpsam endid peita, tagasi jooksewad. Selle pärast pidi kõik ettewõetud jaama, et nad metsast wälja lageda pääle aetud saiwad, kus nad Wene kuulidest wastawõetud jaada wõisiwad.

Kaagarin laskis neid mehi, kes oja kaldal oliwad, waiksel wiisil metsa ääre ruttada, jääl ojast läbi minna, Esbernithewi meestega endid ühendada ja endid siis oja kaldani ahelate kombel wälja lautada. Päris mets ja oja pool olew metsa äär oliwad feeläbi täieste finni pandud, nenda et jalakauplejatel muud nõuu üle ei jäänud, kui meeleärakeitlikku wõitlemist alustada, millest aga soldatide suure arwu pärast midagi wälja ei oleks tulnud, ehk üle lageda põgeneda. Päälegi wõis weel wõimalik olla, et nad mureta kõrtsi läksi-

54
wad, mis pärast kolmas jagu soldatise rahulikult oma paiga päale jäi, et kui paras aeg tuleb, kelmidel kallale langeda.

Need oliwad selle aja sees juba metsa ääre jõudnud ja sinna ühte pakku põõsasse puhkama heitnud. See koht oli umbes 500 sammuga ojast ja umbes niisama palju ka kõrtsist kaugel.

Ehk küll Bialkowski kõwa käsku annud oli, et kõik wait olema pidivad, ütlesiwad mehed ometi üks teisele salaja kõrwa sisse: „Roheline tuli põleb!“

Miihesel oli wiis, iga kord, kui midagi karta ei olnud, üht laterni roheline tulega ukse ette põlema panna, mis läbi mehed täadust saiwad.

„Roheline tuli põleb,“ ütles üks uueste. „Ma ei tea jugugi, miks pärast meie siin märja maa pääl istuma peame, kuna meid jälle foe tuba ootab.“

„Mul on külm kunni fonteni,“ ütles teine, „ja kui ma mitte warsti paar klaasi palawat puntsi ei saa, pean ma kõige elu aja selle öö külmetust kandma.“

Bialkowski ei pannud aga nurisemist tähelegi: Ta oli Lawronskiiga esimeste puude all ja waatas tähelnemiselega lageda päale. Nad ei näinud midagi kardetawad, sest raja wahid oliwad endid nenda oja-waste ära peitnud. Sellegi poolest tahtis Bialkowski maja juure roomada, aga Lawronski hoidis teda tagasi.

„Lase mind minna,“ ütles ta. „Kui sulle midagi õnnetust peaks juhtuma, siis on teised kõik kui pääta kanad, kes ei tea, kuhu minema peawad.“

Ta wöttis pauna seljast ära ja hafas kápafil maja poole minema.

Beel ei olnud ta kolmat jagu maad ära käinud, kui üks wali tuule oog pilwesi ühest teisest lahsti kiskus.

Kuu hakkas paistma ja mõned minutid oli nenda walge, et kaugele näha wõis.

Bialkowski tarwitas seda filmapilku ümberwaatamiseks. Esimese pilguga nägi ta — ta weri tarretas soonde sees — raja wahtisi, kes teine poolt oja metsa poole tõttasiwad.

„Tagasi, Tashu, tagasi!“

Kui see selsamal filmapilgul püsti kargas, nägi Bialkowski, et üks püssi winna tõmbas ja Tashu pääle sihtis. Wälgutiirusega oli tal püss palges, pauk kõlas ja see, kes laska tahtis, langes furnult maha.

Nüüd tõusis igast küljest üks tõsine Indiaanlaste kiskendamine. Wiiskümmend püssiraua otsa pöördi sedamaid salakauplejate seisukoha poole.

„Pikali maha!“ hüüdis Bialkowski... Waewalt oli see sündinud, kui juba kuulid üle nende pää wuhisedes lendasiwad ja kollatanud lehtede hulka kadusiwad.

„On keegi haawatud?“ küsis Bialkowski.

„Ei!“ anti igast küljest wastuseks.

„Ennä juuti!“ hüüdis üks.

Kõikide pilgud saiwad nüüd sinna poole pöördud, kust kahwatanud kõrtsniku nägu paistis. Ta ei usaldanud kodu olla, sest et see wõimalik oli, et salakauplejad tema juure tuliwad. Sellepärast oli ta ennast teiste juure seltsistanud ja tõstis nüüd esimese kuuli-wihma järele uudise himmu pärast pääd ülesse. See sekund oli aga tema hukatus. Ribeda wandega oli Bialkowski püssi uueste palgesse pannud ja üks filmapilk hiljem oli kuul äraandja pääs.

Ilm oli jälle pimedaks läinud. Wenelasi ei olnud kustil näha, ehk küll salakauplejad neid ootasiwad tulewad, et neile mõrtsuka moodi wastuwõtmist osaks saada laska.

"Iga mehel on," tähendas Kaagarin, "kabe rauaga püüs, mis arwa omast määrast kõrwa lähab, ja see läbi saaks see päälelangemine umbes 46 meest minu wäest wähendama. Selle pärast ei lastnud ta mehi mitte enam kobe kallale tungida, waid kogus neid metsa puude taha kokku, ja siis alles käskis waenlaste pääle minna.

Enne aga, kui ta selle tööga walmis oli, oli Bialkowski juba enesele tagasimineku plaani teinud. Metsa tagasi minna oleks hull julgus olnud; ta tahtis sellepärast katsuda, üle lageda põgeneda.

Sedamaid andis ta käsku ja kõik hakasiwad edasi liituma. Range tormi pärast ei wõinud Wenelased neist midagi näha ega kuulda ja see läbi läks neil korda põgeneda. Tuule kohijemine ja mühijemine kautas iga häält ja kõla, mis salakauplejate keskelt kogemata tulema juhtus. Soldatid aga arwasiwad, et nad üht kindlat paika ülesotsinud ja säält nüüd surmawat tina nende keskele tahtwad saata. Selle pärast läksiwad nad wäga pikamisi edasi, mis läbi nad loomulikult palju aega wiitsiwad. Neg ajalt lastis Kaagarin oma basfi häält läbi tuule ning tormi kõlada:

"Andke endid wangi! Teie wastupanemine on ilmaasjata!"

Selle aja sees oliwad salakauplejad juba peaaegu teine poole metsa ääre põgenenud. Sääll oli aga üks jügan, pooleli weega täidetud kraaw ees, mis kõrtsi põldusi ümberpiiras ja kunni ojani ulatas. Sinna sisse kargasiwad nad nüüd ja läksiwad edasi. Ehk küll jeäkülm wesi neid wärisema pani, nenda et meestel hambad suus lõgisesiwad, ei hoolinud sest keegi, sest nüüd seisis nende elu ja wabadus mängi pääl.

Kui nad ojaft läbi oliwad läinud, wõiswad nad ruttem edasi tungida ja, kui kuu enam paistma ei hakkand, oliwad nad tagaajajate pilgude eest kadunud.

Soldatid oliwad kõik kohad läbi otsinud, aga tee, mis tahad, mis kadunud, see kadunud. Wiimaks sai Kaagarin pahaseks. „Kus salaurka need kelmid ka pugunud on, peawad nad ometigi wälja toodud saama!“ hüüdis ta walju häälega.

Selsamal filmapilgul tuli kuu pilwede wahelt wälja ja andis meestele uut täädust.

Kui Wenelased salakauplejaid juba nenda kaugel nägiwad olewad, tõstsiwad nad wiha pärast walju kisa. Kaagarin tõmbas üht hõbe wile taskust ja andis kõigile walju wilistamist kuulda. 20—30 tegiwad tema eesmärgi järel ja warsti selle pääle tuliwad hobused, mis kõrtsi juures lahti lastud oliwad, tuhat nelja nende juure.

Bialkowski, kes selle wilistamise tähendust tundis ning täadis, hüüdis, ennast seltsimeeste poole pöördes: „Jookske, mis wõite, kui teil elu kallis on!“

Seda maenitsust ei olnud sugugi waja; nad täadsiwad seda juba iseenesest. Et nad metsast kaugel ei olnud, läks neil korda enne sinna jõuda, kui tagaajajate salk püssi jooksu kauguse pääle oli tulnud. Siiski läks nelja wõi wiie Kassakal korda peaaegu ühel ajal nendega metsa jõuda. Salakauplejad heitsiwad lõõtsutades üheks filmapilguks pikali, et hinge taga tõmbada. Bialkowski ja Lawronski, kes kõige wiimased tulema oliwad, tegiwad ka teiste eeskuju järel. Wiimane tahtis praegu oma koormat seljast maha wiskada, kui ligemale jõudjad wahid püsfa paugutasiwad. Üks nende kuulidest tungis õnnetumale kesse paika rindu. Kui walgust trehwatud, langes

ta maha, kuna Bialkowski, hädakisa tõstes, ta kõrva istus ja teised osawaste sihitud kuulidega julgeid Kasjakaid maha uinutasiwad.

"Ma olen oma osa kätte saanud," ütles Lawronski hädalise häälega, "katsuge et minema saate . . . ja Sumal olgu teiega."

"Nii paha ei ole lugu ometi weel mitte," trööstis Bialkowski, kelle hääel kurbduse pärast wärises. "Meie wõime üht kandmise raami teha ja sind siis sel kombel ligi wõtta."

"Urge endid ilmaasjata maewage," kogeldas sureja, "minu elupääwad on lõpetatud . . . paluge "Issa meiet" mu hinge eest . . ."

Weel üks hädaline õhkamine tungis ta rinnust ja hing lahkus külmaks minewast kehast.

Salakauplejad jõudsiwad nüüd ilma suurema wigata üle raja. Kaagarini nõu seda seltsi suutumaks kautada, ei läinud mitte korda. Mis ta oma wõimuse ega wäega ei wõinud, pidi isienesest sündima. Bialkowski oli oma sõbra surma läbi nenda muudetud saanud, et tal salakauplemine ihu karwu püsti ajas. Et ta, kes teiste päämees oli, seltsist lahkus, tegiwad teised ka sedasama ja wõtjiwad nõuuks auuga enestele leiba teenida. Sest ajast saadik ei ole keegi enam salakaubaga õnne katsuma hakanud, mis, tänu wahwariigi ülematel, mitte korda minema ei saa.

VI. Jaapani taikun.

Tärel tulew jutt ei ole küll ülepea Benemaal sündinud, aga ometi raja lähedal ja oma maa inimeste hulkas ja seepärast arwan ma, et teda ka Benemaa jutude sefka üleswõtta wõib.

Meemeli linna sadamas käiswad 10. Juunil 1802 kaks ilusa kaswuga meest edasi tagasi. Et mõlemad ohwitseri seisusest oliwad, wõis esimese pilguga arusaada, ehk küll kummagi mingisugust uhkuse ega ilu märki riiete külges ei olnud, mis nende seisust waatajale wõis awaldada. Üksi majesteetlik olek käigus ja keha pidamises laskis arwada, et meestel suured asjad toimetada ja korda saata on.

Sadam oli inimestest peaaegu üsna tühi. Üksi taga otsas nähti mõned kalamehed olewad, kelle pääle mõlemad ohwitserid uusahnliku pilkudega waatasiwad.

Ka laewade pääl, mis ankrul seisiwad, oli kõi wait ja waga. Siin ja sääl istus mõni madrus lae pääl ja puhus paksu suitsupilwesi lühikesest sawipiibust õhusse; ka wee pääl sõuti mõnd lootsikut Niimeni jõge kaudu ühe ehk kake aeruga ülesse, ilma et need mere armastajad mehed neid kakte ohwitseri oleksiwad tähele pannud.

Suurem mees, ilusa ja wahwa näuga, kus kaks waimustatud silma läikisiwad, kõneles teisega wäga elawalt. Ta jäi, mõtetest, mis teda walitsesiwad, eneste poole kistud, wahel seisima ja sundis see läbi oma seltsimeest sedasama ka tegema.

Need sõnad, mis ta suust woolasiwad, oliwad täis wäge ja mõistust ja nad pidiwad üht imelist tundust nägija pääle tegema, sest kõneleja lahke, selge film wälkus sagedaste isiaralikul wiisil, kui oleks tuline

kõne üht sõbralikku joont ta hinges põlema süütanud. Siis wäänas ta ka mõni lord pääd ja teda kuulti sõnu ütleswad: „On minul liig kõrge, saan ka ligimalt määrata kätte; räägime parem muist asjust.“

Ühe laewa päält tuli nüüd üks mees, Wene kaubalaewa kapteini riides. Ta suitsetas rahulise meelega sigarit ja sammus, ilma et ohwitserisid tähele oleks pannud, neist mööda. Kui ta teine poole sadama otsa oli jõudnud, pööris ta korraga ümber, läks jälle kindla sammudega jalutajatest mööda ja puhus neile suust ja ninast üht wägewat suitsupilwe wastu filmi.

See, kes suuremast osast päält kuulas, pööris ennast nüüd ümber ja waatas tõsise pilguga edasi mineja Wenelase pääle, ilma et kõne eiet katki oleks murdnud. Teine aga ei olnud seda segamist sugugi tähele pannud. Ta kõneles osawamalt weel kui enne.

„Seestpoolne otsata maa harimine, mis Sumalast minu alla antud on,“ ütles ta kindla meelega, „on mu pää ülesanne ja sest tahan ma kinni pidada, nii kaua, kui mu rindus weel jõe süda tufsub, et ma Peeter Suurest alustatud tööd edasi ajada wõin, — ja kõigekõrgem saab mu ettewõtet õnnistama. Koolisi, palju koolisi! see on pääasi, ning sellega ühes peab ka preestri seisus parema korra pääle tõstetud saama. Waimulikud mehed on kõik suuremast osast rumalad! See on wiga, mis hukatlikult igas kohtas õiget alustust ärarikub. Ma pean seminaarisi waimuliku meeste õpetuse kohtadeks asutama, pean —“

„Uga mis mees on see ometi, kes igal filmapilgul meie wastu tulla tahab ja jääb juures ennast wäga harimata kombel üles peab?“ ütles teine wahela, kuna ta meeste seisma jäi ja wastutuleja Wenelase pääle terawa pilguga waatas.

„Ka üks minu Wenelastest,“ kostis esimene, „üks kaubalaewa kaptein, kudas näitab ja päälegi üks wäga ninatark poisike — kannab ka Wlaadimiri ordeni, kudas ma näen. — Kuulge sõber! Kas teie ei taha mitte nii hää olla ja üheks filmapilguks meie juure tulla?“

Wenelane, kes praegu pika sammudega mööda läinud oli, pööris ennast lühedalt ümber, saatis ühe paksu suitsupilwe õhku ja ütles kareda häälega: „Isandatel olen mina niisama kangel kui nemad mul. Kui neil midagi minu käest tarwis on, wõiwad nad oma käiku minu juure juhtida.“

Mõlemad sõjamehed waatasiwad naeratades ühe teise pääle ja wäänasiwad päid. Pea aga nähti neid midagi ettewõtnud olewad ja kapteini nõuu täita tahtwad, sest nad hakasiwad tema poole minema.

„Ütelge mulle oneti, auustatud isand,“ küsis esimene juttu alustades, kust ja kudas teie seda ilusat ordeni saanud olete, mis rindas kannate?“

„On teil selle järel küsimist?“ kostis Wenelane karedaste. „Teil pole sellega midagi tegemist, kas ma ordeni kannan ehk ei! Wist näitab teil tahtmine olewad, enestele ka seesugust muretšeda. Arwate, et ma iga tundmata laisklejale kõnelema pean, kui raske mul seda keisri Pauli armutunnistust kätte saada olnud on.“

„Mu isand!“ ütles teine jalutaja wahela, „teie ei tea praegu mitte, kellega teie kõnelete. See, kes seda teite käest küsib, on Wenemaa armuline keiser, Aleksander esimene!“

„Oh mu Zumal!“ kogeldas kaptein kahwatades, „ma olen meremees, — arwa päälinnas käinud — ja ei tunne sellepärast majesteeti mitte —“

„Pole wiga, sõber!“ ütles Aleksander heldeste; „ma ei tunne ju teid ka mitte. Päälegi ei ole teil

minugi käest midagi andeks paluda, waid aga selle teise — Preisi kuninga Friedrich Willem III — käest."

Küüd ajas ennast wõeras juuri filmi tehes sirgeks. Kindlas tõendamises, et wõerad temaga nalja heita tahtwad, ütles ta: "Sa mina, auulikud isandad, olen Jaapani taifun!"

Kuna Friedrich Willemi näu pääle hale naeratamine libises, ütles Aleksander mokki muigutades:

"Meie peame seda enestele juureks õnneks arwama, et endid nenda juure mehega tutwustada wõime. Jaapani taifun on üks wäga auwäärt wana mees ja mul on weel selgeste meeles, et ma teda Peeterburgis näinud olen, kui ma alles juurwürst olin, kus mu õnnis eelkäija teda igapidi auustada laskis. Sellepärast arwan ma, et seda enestele auuks arwame, kui Jaapani taifuni täna pärast lõunat kell wiis eneste juure lõunat pidama kutsume."

"Et ma narr olen!" ütles wõeraks palutud kaptein kareda häälega ennast ikka enam tõendades, et teda päris narriks pidada tahetakse, "arwate teie, et Jaapani taifun iga lobasuuga lõunat jõõb, kes ütleb, et ta Wenemaa keiser olla."

"No, no!" kostis Aleksander naeratades, "ärge endid ilmaasjata wihastage. Ühe liht kutse pärast ei pruugi teie ometi kõhtu lahti lõigata, nagu see Jaapanlastel wiisiks on. Ülepää imestellen ma selle üle wäga, et teie kui Jaapani walitseja nenda häste Wene keelt räägite."

"Ma tahan teile tunnistust anda, et üks Jaapani walitseja ka weel midagi muud teha wõib," kostis meremees walju häälega. "Seepärast kutsun mina teid oma juure täna lõunat pidama, just punkt kell kolm "Swaanowi" pääle, mis jäl ankrus seisab."

Uga just kell kolm, mitte hiljem ega warem, sööte teie minu juures lõunat ja mina pärast teie juures — ja kes meist kõige rohkem „põhja“ wäljakanda wõib, on õige Jaapani taikun.“

„Minugi poolest!“ ütles Aleksander lahkest, kuna Preisi kuninga näust juba meele pahandus paistma hakkas.

„Uga mis nimetate teie siis „põhjaks?“

„Konjakit! kõige peenemat ja tugewamat konjakit, nagu seda meie juures Jaapani maal tehtud saab,“ kostis Wenelane.

Friidrih Willem hakkas keisri käest finni ja läks temaga linna poole. Ta ei olnud mitte keelda wõinud, et see äraminnes wõerale ütles: „Hää, meie tuleme!“

Suure rutuga läks wale-taikun laewa pääle tagasi.

„Ma tahan neid õpetada,“ ümises ta isieneses, kui ta lae pääle astus. „Need poisikesed peawad elu aja mu pääle mõtlema! — Kas kedagi madrustest kelmidest siin ei ole? Kõik maale läinud. Hee Sarkowits, oled sa ka ärapugenud, sina kelm? Kas siis tõeste inimese hinge enam laewa pääl ei ole?“

Neid karedaid sõnu kuuldes puges üks wäike, laia õladega wana madrus punase, ülespundunud näuga koiast wälja ja jäi oma peremehe ette seisma. „Mis tarwis isand?“ küsis ta ja puhus paksu suitsu piibust wälja, „mis nüüd jälle tarwis on? Kas siis inimene enam üht tundigi rahuliste magada ei wõi?“

„Sarkowits!“ kostis kaptein, „mul on üks kuulmata tükk ettetulnud ja ma ei tea isigi, mis ma tegema pean.“ Ta mõtles ühe filmapilgu ja kratsis siis kõrwa tagust. „Oled sa seda kuulnud, et meie kõige armulisem keiser praegu siin Meemelis on?“

„Isand, olete teie hull!“ hüüdis wana meremees, „kudas peab Wene keiser siia tulnud olema? Mis peaks

ta siin tegema? Numalus, kaptein! Kes on teile seda walet luiskanud?"

"Jah, jah, sul on õigus Sarkowits," ümises kaptein isieneses, "miks pärast peaks tema siia furnud kalameeste pesasse tulnud olema?"

"Teine nimetas, ta olla koguni Preisi kuningas, . . . rääkisiwad minuga . . ."

"Ja kui see ka tõeste tõsi oleks, hüüdis madrus kiusakalt, "mis see teeb siis, kui nad ka tõe pärast kuningas ja keiser oliwad."

"Mis see teeb, ja lambapäa? Menda palju teeb see, et ma neid lõuneks oma juure palunud ja ennast Jaapani taikuniks nimetanud olen."

"Teie — teie olete ennast Jaapani taikuniks nimetanud?" küsis Sarkowits ja hakkas waljuste naerma.

"See on pää nali! Millal tulewad nad siis?"

"Punkt kell kolm! Sa nüüd jookse sedamaid sadama kõrtsi ja saada laewa pääle, keda sa aga meie meestest leiad. Kõige rohkem on meil kofka waja. Peaksiwad nad, — üks kõik kas walitsejad ehk alamad olema — suuremast seisusest on nad ometi — ja ma tahan oma kohust hää wastuwõtmise ja ülespidamise poolest täita. Nali taikuniga . . . hm, hm! see oli väga rumal, — noh, võib olla, et nad ei tulegi. See oleks ka kõige parem!"

Sarkowits rutas sedamaid maale ja säält filmapill sadama kõrtsi, kus ta õnneks kofka eest leidis, keda ta kofhe meremehe wandega paati astuma kihutas. Ei wältanud kuigi kaua, kui juba tosin "Swaanowi" madruseid koos oliwad ja weerand tund hiljem oli laewa pääl seesugune liikumine näha, kui tahetakse praegu ära purjutada. Säält sai küüritud ja puhastatud

ja laewa korstnast ülestõusew suits tähendas, et ka kööfis ei magatud, waid hoolega talitadi.

Kell oli kaks löönud. Iwaanowi ruumid läikisiwad kui oleksiwad nad lakeeritud ja söögi saali kessel seisis üks suur, pitk, walge linaga kaetud laud. Kaptein waatas kella ja kutsus siis käenäitusega Sarkowitsi enese juure. „Lähme nüüd suure paadiga sadamasse ja waatame järele, mis jääb näha on.“ Kudas böldud, nenda tehtud. Mõlemad sõudsiwad maale.

Kaugelt kirikutornist kõlasiwad esmalt neli heledad, siis aga kolm jämedad ja sügawad kellalööki. Korraga kargasiwad mõlemad mehed hirmuga maast ülesse. Kuna aga Sarkowits piibu otsaga maa poole näitas ja sinna juure lihas: „Sääl on nad ju!“ läks kaptein pea walgeks pea punaseks ja ümises:

„Oh teie pühad! Üks neist on tõeste Wene keiser ja teine Preisi kuningas!“

„No, ega nad teid ära ei murra,“ ütles Sarkowits lühedalt.

Tõe poolest nähti nüüd mõlemaid riigivalitsejaid täies paradi uniwormis ning auumärkides hulga kindralidega, ohwitseridega ja teenridega trepist alla minewad, kus wale-taikun neid ilmotjata ükslaiseriliste kummardustega wotas.

„Noh, mu armas taikun,“ ütles Aleksander temale Wene keeli, „kudas ma näen, näitate teie meid juba wotawad.“

Nende sõnadega astus ta paati ja jäi Friidrih Willemi wotama, kes sõnalausumata, nagu ikka, tema järel tulema hakkas ja käest kinni wõttis, mis Aleksander temale aidates wastu sirutas.

„Majesteet!“ hüüdis Wenelane ja langes põl-wili, „ma pean oma kergemeelise teu pärast andeks-

andmist paluma. See oli üks suur rumalus, et ma ennast taikuniks nimetasin ja oma olekut kui liht majesteedi teener salgasin. Aga kõige juures, mis püha on, ei pea see ial enam ettetulema."

"Tõuske üles, sõber!" hüüdis Aleksander lahkestes, "meie oleme seda juba hakatusest saadik kobe naljaks pidanud ja ei taha selle üle enam pikemalt kõnelda. Wiige meid oma laewa pääle ja laske meid selle olekut waadata. Ma tahaks häämeelega jälle kord Wene pinda jalgade all pidada."

Sedamaid lükati paat ära ja mõni filmapilt hiljem seisis ta juba Twaanowi kõrwas, kelle madrused kõik puhtas uniwormides kahes reas ühe teise järel tüürimehe hoole all teki pääl seisiwad ja wõeraid tere-tasiwad. Aleksander waatas lahke ja rõõmsa näuga kõik järele ja hakkas kapteini imestellemiseks seesuguse täaduste osawusega mere oleku üle kõnelema, et kapteini keisri auustus igal filmapilgul ifka suuremaks läks. "See mõistab," ümises ta isieneses, "aga ta peab ka nägema, et ta minus meest leidnud on." Ja nüüd pani ta meelt kindlaks ja näitas keisrile mõnda uuendust ja parandust, mis ta isi wälja arwanud oli, nenda et Preisi kuningas kajütisse minnes oma suure seltsimehele kõrwa sisse ütles: "See mees oleks ühe suurema ameti ja koha wäärt, jest tal on üks wäga terane waim."

Keiser nikutas pääd, kui tahaks ta ütelda, et ta juba ka isi selle pääle mõtelnud on.

Laual leidsiwad majestetid ühe liht toitu, kellest nad mõned suutäied maitseiwad.

"Mis oleks," ütles Aleksander naljakalt, "kui meie nüüd „põhja“ wäljakandmist katsuksime?" Kaptein naeris ja tähendas, see olla kõige suurem andeks-andmata asi, mis ta suurde wõeraste wastu ettewõtnud.

„Aga,“ lihas ta juure ja tegi üht pudelit lahti, „seda olen ma isi Hispaaniaft ligi toonud, ja wõin oma pääd selle eest pandiks anda, et ka würostide juures paremat joodud ei saa.“ Seda kõneledes walas ta punast wiinamarja sahwti klaaside sisse. Keiser wöttis oma klaasi ja ütles: „Jaapani taifuni terwiseks, kes meile seda rõõmust tundi walmistanud on.“

Klaasid kõlasiwad, mõlemad walitsejad rüüpasiwad ühe lonksu ja ütlesiwad siis, et kaptein tõt ütelnud ja et ta wiina tundmises niisama ojaw, kui mere teenistuses olla. Wahwa meremees ojus õnnemeres ja kõneles mõnda oma lustilikudest ja imelikudest juhtumistest, mis tal wõeral merel olnud oliwad. Ennem kui ta soowis, tõusiwad walitsejad laua äärest ülesse ja Friidrih Willem ütles sõbralikult: „Saab nüüd taifun meid ka oma wõeraspeuga auustama?“

Kaptein tahtis ennast küll wabandada, aga Aleksander tegi selle wastutõrkumisele otja, üteldes: „Teie ei pruugi mitte kui Jaapani taifun, waid kui auus ja wahwa Wenelane tulla. Homme kell kaks-teistkümmend ootame meie teid.“

Kui kaptein teisel pääwal jäetud ajal kutsut täitma läks, sai ta kätte üks firi antud, misga ta Pecterburi mereministeeriumi minema pidi, ja selle järel jääb talle üks uus praegu walmis saanud laew anda kästi. Sügawaste liigutadud, tahtis kaptein keisert tänama minna, aga sai seda sõnumid, et see juba Preisi kuningaga ära sõitnud olla. Keiser oli ilma täadmata wahwa meremehe kõige suuremat soowi täitnud, kel juba ammugi nõu oli kaubalaewa teenistust sõjalaewa teenistuse wastu wahetada.

*

*

*

Mittu aastad oliwad mööda läinud. Maailma tõukawad juhtumised, mis Napooleoni Kalewipoja sarnatsest wainust tõusnud oliwad, ei olnud ka mitte Weneriigi armulifest feisrist kõrwa läinud ja kui ka pärast Waaterlo lahingit rahu õnnistused endid jälle põhjast jaadid ümberpöörtud Euroopa pinnal laiali lautama hakasiwad, rõhusiwad rängad koormad ometi weel riigide ja walitsejate õlasi. Aleksander oli palju uuendusi ette wõtnud. Need oliwad isiäranis pärisorjuse kautamine Gesti- ja Liwimaal, luba talupoegadel wabrikusi asutada, parandused riigi talitustes, ning sõjawäe parema korra pääle säädmine. Suure riigi wõimus ja wägi tõusis armulise walitsuse all enne iialgi aimatud rgujени ja ometigi ei wõinud ta oma hää tahtmistega kõiki asju soowimise järel korda saata, sest et jalaja palju seesugusi uuendusi wihkasiwad.

Sagedaste nähti teda pahal tujul ümberkäiwad ja nenda oli ka ühel pääwal lugu, kui ta Niias soldatide harjutusi päält waatas ja üks mees Wene alama admiraali uniwormis ta juure astus.

„Ma palun feiserliku majesteeti alandlikult mind üheks filmapilguks kuulda wõtta!“

„Pärast!“ ütles feiser natuke walju ja kareda häälega, „niipea kui paraad lõpetatud on! Siiski — kes olete teie? Mis on teie nimi?“

„Malam admiraal Alekssei Drlowitsh ehk Jaapani taikun, kes weel täna seda armu maitseb, mis feiserlik majesteet temale 1802 Meemelis osaks saada lasknud on. Nüüd on üksford ometi paras aeg tulnud, et ma üht osa omast wõlast kustutada wõin.“

„Sah, Alekssei Drlowitsh, mul on see weel praegu meeles,“ ütles feiser lahkest. „Tulge pärast paraadi lõpetust minu juure.“

„Minu toimetus ei jalli wiibitust,“ kostis admiraal, „waid ma palun keiserlikku kõrgust seda paberit minu käest wastuwõtta, kus pääl ühe salaseltsi liikmed seiswad, kes minu armulise walitseja elu kallale kipuwad.“

Aleksander wõttis paberi pakkuja käest wastu. Üks pill, mis ta sinna pääle saatis, kinnitas admiraali kõnet. Paha seltsi sawõtjad saiwad weel seltsamal lõunal kinni wõetud ja kurja teu oleku järel nuheldatud. Sest ajast kuulti aga keisert sagedaste ütlewad:

„Üks walitseja ei pea iial parajat aega mööda minna lastma, tubli jõudu ja wäge, kust iial leiab, tululikuks teha ja enesele rahwa seas sõpru korjada. Kui ta ka ennast küll juure ja kindla arwab olewad, tuleb ükskord ometi aeg, kus ta neid tarwitab.“

VII. Jääst maja.

(Wene keelest ümbertõlgitud.)

Endisel ajal armastadi würstlikudes ja kuninglikud majades sagedaste naljakaid pidusi pidada, kus juures tihti mõnda tükki wäljaarwati, mis nüüdsel ajal koguni wõeras on. Ühest seesugusest loust kõneleb ka järeltulew jutt.

Kuura härtsog Biiron andis kord keiseriina Anna Soanownale nõuu üht palee narridest enesele nalja pärast meheks wõtta. Ta oli sellega rahul. Nüüd kästi narri enesel pruuti wälja waliteda, üht kõige targemat selle aegset ministert, ülemat jäägermeisterit Wolõinskiit aga nii hääd pidu walmistada, kui iial wõimalik ja kõik wälja arwada, mis midagi imestelmise wäärt ja isiaralikku tükki ettesäada wõis. Nenda

palju ütles keiseriina omalt poolt, et ta seda pidu ühes jääst tehtud majas pidada soovida.

Kui see isiaralik maja valmis oli, läksivad kõik seda ehitust vaatama ja endid töö kordamineku üle rõõmustama, mis ka tõeste seda väärt oli. See lofs oli 8 sülda pikk, 2½ sülda lai ja 3 sülda kõrge ning hulga tubadesse jaetud. Ehituse tarbeks raiuti jääd suurdes neljanurklistes tüvides lahti, pandi üks tükk teise päale ja, et neid kofkutunutada, walati külma wet päale, mis, et sel talwel kõwa külma oli, kohe ärakülmetas. Sest ei olnud weel küll: puud ahjudes ja küünlad lühtrides oliwad ka jääst ja mis üle weel rohkem imestellema peab — nad saiwad õliga ülemääratud ja õhtul põlema süüdatud. Sedasama tehti ka jääst delwünidega, mis ukse kõrwa ülesäetud oliwad — neid pandi sees põlema pandud petrooleumi läbi tuld suust väljasülitama. Kuus jääst suurtükki jääst aluse pääl ja kaks jääst möösert ei paugutanud mitte ühe, waid mõnda korda enestest kuulisi wälja.

Pulmapidu, Wolõinski plaani järel walmistatud, oli ka niisama isiaralik kui majagi. Kõigist maakondadest Wenemaal, kus palju rahwa suguarusi elawad, sai igast ühest üks paar pulma palutud. Kõik kandsiwad sel pidul oma suguaru päris riideid, tantsisiwad koduse muusika järele ning sõiwad laual seda rooga, mis nad kodu kõige rohkem armastasiwad. Kui söömaeg lõpetatud oli, algas pulma sõit, kellest kõik palutud wõerad osa wõtsiwad. See ei olnud aga mitte igapäawase kombe järel, waid koguni teist wiisi. Kõige ees oli elewant, kelle selgas noored rahwas, see on: narr oma pruudiga suure torni sees istusiwad. Nende järel sõitsiwad saanides paari kaupa wõerad. Siin ei pea mitte arwama, et nende saanide ees hobu-

sed oliwad, ei, iga ühe ette oliwad n
dadud, kellega jääb pool sõideti, kustu p
oliwad. Sel kombel oliwad saanide
koerad, hobused ja härjad ja ka koguni kitsed ning

Pärast lõunat, kellega pidupääl lõppes, sain
noor paar rõõmu õiskamisega jääst majasse wiidu
Pea halastadi ometi nende pääle ja toodi neid tagasi,
kui nad ju paar tundi jääs olnud oliwad.

VIII. Wenemaale.

Ujawanker on küll kähku
Kutan'd ilmas edasi,
Purustades wana kõdu,
Ser'des uusi rööpesi.
Kõikuw kadun'd surma orgu;
Kindlat äsfitlenud maru;
Uuendust on igal keerul
Tälgis paistmas ringi lõpul.

Kuuljaid riika küll on olnud,
Maida suuri wägewaid,
Aga kõrgelt troonilt kukund
On nad sügawustesse.
Ujalugud meile üksi
Täädustawad oleksi
Nendest, mustas lehtes leina,
Ilma wäe näitamata. —

Wenemaa on siiski seisnud
 sest täna pääwani,
 Et tormata küll on tunnud,
 Kõiki rusun'd mahagi.
 Häda pääwad lindan'd kõrbe
 Demast, nähes koidu lippu,
 Kotka tiiwul õnne sammud
 On end asemele pöörnud.

Kindlast on ta alust pannud,
 Et wõiks teha julgeste
 Kaljudele kantsi, säädnud
 Põhja pääle tubliste.
 Toetades, et ei lange
 Ega murra elu juuri,
 Waid wõiks taewa poole tõusta
 Wägewama tahtmisega.

Seitsmet oja ilmast nõuab
 Pesaks, peig see enesel,
 Ja jääb rahus lapsi hoiab
 Tmetades tegudel.
 Ilma mere laened naerwad
 Wasta tall ja kiigutawad,
 Koidu punal mäed hiilg'wad
 Kus on uputus näht' soikwat.

Mehe meelel mõterikkalt
 Saadab korda omad teud,
 Ditsseb, wilja kannab pikalt,
 Kui kõik elust haljad puud.
 Rahu rindas magusaste
 Toidab teda elu kaste,
 Et kõik maailm peab hüüdma:
 „Wenemaa on walitseja!“ M. J. Eisen.

